

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут освітньої аналітики»

Моніторингове дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Нової української школи

Інформаційно-аналітичні матеріали

2023 р.

НАУКОВИЙ КОЛЕКТИВ АВТОРІВ

Денисюк О. Я., начальник відділу освітньої статистики і аналітики,
Дронь Т. О., молодший науковий співробітник сектору вищої освіти
відділу освітньої статистики і аналітики,
Титаренко Н. В., завідувач сектору загальної середньої,
дошкільної та позашкільної освіти відділу освітньої статистики і
аналітики.

ЗМІСТ

	Стор.
Результати дослідження: короткий опис	4
1. Концепція дослідження	7
2. Загальна інформація про дослідження	15
3. Учасники дослідження	20
4. Організація освітньої діяльності в закладі загальної середньої освіти:	23
4.1. За відповідями директорів ЗЗСО	23
4.1.1. Безбар'єрність для учнів з ООП	23
4.1.2. Організація харчування	24
4.1.3. Психологічна підтримка	26
4.1.4. STEM-лабораторії	29
4.2. За відповідями вчителів 5-9 класів:	33
5. Ставлення вчителя до продовження своєї трудової діяльності	40
6. Уплив реформи НУШ на освітні результати (за відповідями вчителів)	43
7. Фаховий рівень учителя. Підвищення кваліфікації	45
8. Ставлення до інноваційних процесів в українській освіті (за відповідями вчителів)	49
9. Потреби й запити директора та вчителя ЗЗСО для успішної реалізації реформи НУШ	51
Висновки	54

Результати дослідження: короткий опис

Безбар'єрність для учнів з ООП

Більшість ЗЗСО (80,2 %) мають інклюзивні класи чи групи для навчання учнів з ООП. Лише в 0,8 % закладів зафіксовані випадки неупередженого ставлення до таких учнів. Дві чверті ЗЗСО (64,9 %) мають команди психолого-педагогічного супроводу, які розробляють індивідуальні навчальні плани (88,3 %) та програми розвитку (92,6 %) для учнів з ООП

Організація харчування

Найбільше ЗЗСО (44,4 %) організують харчування для понад 75 % учнів. Комплексні обіди для учасників освітнього процесу забезпечують у 68,5 % ЗЗСО. Оплачують харчування або батьки учнів (особи, які їх замінюють) (66,1 %), або громада чи місто (66,7 %). Більш задоволені формою організації харчування в ЗЗСО учителі (74,7 %) та адміністрація закладу (73,2 %)

Психологічна підтримка

У 70,3 % ЗЗСО є практичний психолог, який відповідає за психологічну допомогу учасникам освітнього процесу. Серед учнів навички психологічної стресостійкості формують на тематичних класних годинах (81,5 %). Серед учителів: навички допомоги учням у стресових ситуаціях формують через тематичні наради (37,4 %), запобігання професійному вигоранню – через тематичні майстер-класи чи вебінари (35,7 %), для відновлення психологічного стану – через шкільних фахових працівників (40,5 %). Найбільше фактів булінгу фіксується в ситуації «учень щодо учня» (18,4 %)

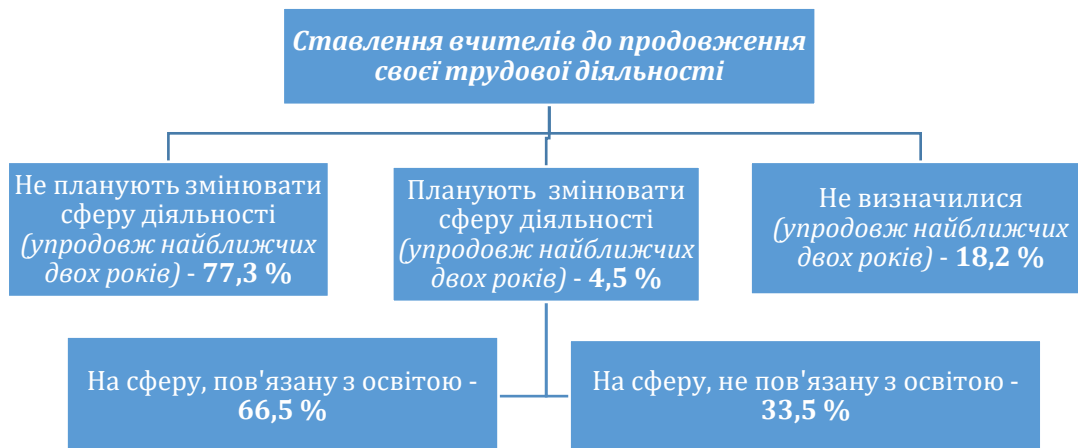
STEM-лабораторії

У більшості досліджуваних ЗЗСО (94,5 %) STEM-лабораторія/-і відсутня/-і. Причиною відсутності для більшості (85,4 %) є брак коштів. Серед 277 закладів освіти забезпечення роботи STEM-лабораторій/-і здійснюється за рахунок державної субвенції (31,8 %) та / або допомоги громад / міст (32,9 %). Необхідним педагогічним персоналом забезпечені 38,0 % цих лабораторій, загалом необхідним обладнанням – 31,8 %. Серед забезпеченого найбільше – це локальна мережа Інтернет (80,0 %) та швидкісний інтернет (76,2 %) тощо. 47,2 % лабораторій потребують забезпечення обладнанням. Серед незабезпеченого – окуляри віртуальної реальності (84,5 %) та набори з мікроконтролерами (68,4 %) тощо

Організація освітньої діяльності в ЗЗСО

Співпраця вчителів організована в 93,7 % закладах загальної середньої освіти. У 68,3 % закладах вона реалізована через контроль адміністрацією виконання освітньої програми.

Найменше уваги (27,8 %) з боку адміністрації приділяється питанню запобігання професійного вигорання. У 51,3 % ЗЗСО директори повністю підтримують нові ідеї педколективу та намагаються всі завдання вирішувати спільно (74,4 %). Роль учителя полягає у формуванні в учнів критичного мислення (75,9 %) та навичок самостійного вирішення поставлених завдань (75,1 %), отже, в розвитку компетентностей. Проте більшість учителів постійно застосовують в освітньому процесі предметні (76,2 %) та розповідно-пояснювальні (69,7 %) підходи. 88,6 % опитаних учителів найчастіше упродовж року застосовували бальне оцінювання

Причини ймовірного звільнення (за відповідями вчителів):

- ✓ маленька заробітна плата (52,2 %)
- ✓ відчуття постійного стресу на роботі (24,8 %)
- ✓ відчуття професійного вигорання (26,5 %)
- ✓ бюрократизація (багато паперів треба оформлювати) (24,0 %) тощо

Уплив реформи НУШ на розвиток учня (оцінювання вчителів)

- краще розвинуті soft skills (13,7 %)
- набувають практичних умінь (39,1 %)
- формується здатність до самооцінювання (37,1 %)
- розвивається вміння керувати своїми емоціями й поведінкою (32,6 %) тощо

Уплив реформи НУШ на організацію освітньої діяльності (оцінювання вчителів)

- надає можливості сформувати індивідуальну стратегію навчання учня (35,7 %)
- підтримує мотивацію до навчання (35,2 %)
- формує індивідуальну траєкторію навчання учня (35,7 %)
- сприяє диференціації навчання (33,6 %) тощо

Підвищення кваліфікації протягом останнього року (за відповідями вчителів)

Обласні заклади післядипломної педагогічної освіти та освітні платформи (49,9 %)

Обласні заклади післядипломної педагогічної освіти (28,1 %).
Що спонукало до вибору: фаховий рівень викладачів (70,4 %) тематика навчальних програм (60,3 %) тощо

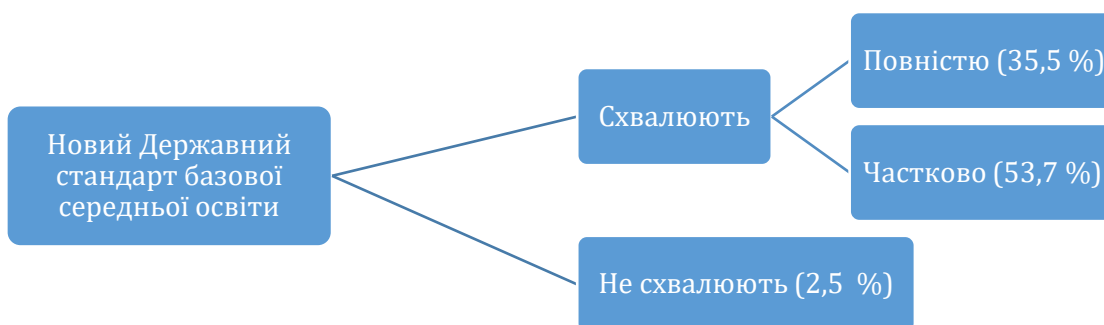
Освітні платформи (19,5 %).
Що спонукало до вибору: тематика тренінгів (72,8 %) методики подання інформації (64,7 %) тощо

Підготовленість до викладання за напрямками (оцінювання за відповідями вчителів)

- організація класу (69,4 %)
- розвиток критичного мислення (55,4 %)
- реалізація компетентнісного навчання (54,1 %)
- реалізація диференційованого навчання (51,2 %) тощо

Підготовленість до використання підходів для організації навчання (оцінювання за відповідями вчителів)

- розповідно-пояснювальні (72,6 %)
- предметні (72,1 %)
- ігрові (59,5 %)
- проблемно-пошукові (51,1 %) тощо

Повністю схвалюють інновації НУШ (за відповідями вчителів): найбільше

- ✓ автономія вчителя (64,5 %)
- ✓ педагогіка партнерства (58,8 %)
- ✓ перехід на компетентнісне навчання (52,2 %) тощо

найменше

- ✓ інтегровані навчальні предмети (39,9 %)
- ✓ формувальне оцінювання (38,7%) тощо

Потреби і запити для успішної реалізації НУШ

Директори:

- у створенні й функціонуванні STEM-лабораторії/-й (77,8 %)
- у осучасненні шкільного харчування (48,8 %)
- у створенні безбар'єрності закладу освіти для учнів з ООП (40,0 %) тощо

Учителі:

- у забезпеченні швидкісним інтернетом (74,2 %), комп'ютерами для вчителів (71,5 %) та учнів (70,2 %)
- в організації майстер-класів з кращих практик НУШ (65,7 %)**
- у забезпеченні дидактичними матеріалами електронними (64,1 %) та паперовими (61,0 %) тощо

1. Концепція дослідження

Обґрунтування теми дослідження. Реформа загальної середньої освіти – Нова українська школа – реалізується п'ятий рік поспіль. Відповідно до етапу реалізації НУШ у 2023-2024 н. р., розпочато процес реформування базової школи. Перед учителями рівня базової школи постає ряд викликів, оскільки реформа вимагає трансформації світогляду педагога в контексті розуміння ним свого місця в освітньому процесі. Принципи НУШ сприяють підвищенню фахового рівня вчителя, його самомотивації. Суспільство очікує від педагога відмови від авторитарного підходу у викладанні та репродуктивної подачі знань. Натомість сподівається бачити в ньому ментора/коуча задля розкриття індивідуальності учня. Це зумовлює, по-перше, необхідність у пролонгованому процесі підвищення фахової майстерності, по-друге, щоб освітня програма закладу, модельні та початкові програми не були статичними, а змінювалися, тільки-но виникатимуть нові освітні тренди чи технології¹.

Реформа НУШ актуалізувала необхідність підвищення авторитету й поваги до професії вчителя. Так, за результатами метадосліджень Teaching and Learning Toolkit, в ході яких перевірялася ефективність різних прийомів навчання, британські науковці виокремили головну пораду для педагогічних працівників, а саме: покладатися на свій педагогічний досвід і враховувати особливості конкретного навчального середовища².

Педагогічний же досвід формується внаслідок інтеграції теоретичних знань, практичних умінь і особистісних якостей учителя. Сукупність цих компонентів формує професійну компетентність як складну багаторівневу структуру, котра включає мобільність, гнучкість, критичне мислення та готовність до ефективної професійної діяльності.

¹ Дослідження «Future of Work 2030: як підготуватись до змін в Україні». URL: <https://careerhub.in.ua/wp-content/uploads/2021/07/Future-of-Work-research-Ukr.pdf>

² Mastery learning. High impact for very low cost based on limited evidence. URL: <https://educationendowmentfoundation.org.uk/education-evidence/teaching-learning-toolkit/mastery-learning>

Для формування професійної компетентності вчителя Міністерством освіти і науки України створюються центри професійного розвитку педагогічних працівників³ (за останніми даними, станом на жовтень 2022 р. утворено 357 центрів⁴), розроблено і затверджено типову програму підвищення кваліфікації працівників центрів⁵, розроблено навчально-методичний посібник «Супровід діяльності центрів професійного розвитку педагогічних працівників: керівництво для тренерів» в межах онлайн курсу підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників ОППО за програмою «Тренери для тренерів».

Із метою підвищення фахового рівня випускників педагогічних спеціальностей вишів, розроблено й затверджено Положення про педагогічну інтернатуру⁶, згідно з яким у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) вводиться посада педагога-наставника. Для нього розроблено проект типової програми підвищення кваліфікації «Педагог-наставник: супровід та підтримка професійної діяльності педагогічних працівників-інтернів» (лист УІРО від 31.08.2021 № 205).

Концепція даного дослідження передбачає вивчення комплексу заходів з організації освітньої діяльності, зокрема: організація якісного харчування, створення умов для формування ІТ-мислення учасників освітнього процесу, формування доступного, комфортного й безпечного освітнього середовища в закладі освіти, організація системи психологічного супроводу тощо. Так, в Україні, починаючи з 2020 року, триває реформа системи шкільного харчування, покликана змінити підходи до харчування дітей в закладах освіти, зокрема й загальної середньої. В її основу покладено концепцію

³ Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 р. № 672. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>

⁴ Моніторинг створення центрів професійного розвитку педагогічних працівників. URL: <https://uied.org.ua/monitoring-stvorennya-czentriv-profesijnogo-rozvytku-pedagogichnyh-praczivnykiv/>

⁵ Про затвердження типових програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників : Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.04.2021 № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0457729-21#Text>

⁶ Про затвердження Положення про педагогічну інтернатуру : Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.10.2021 № 1128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1670-21#Text>

НАССР⁷, відповідно до якої сформовано комплекс заходів зі зміни системи харчування – від норм споживання, технологічних процесів, підходу до закупівлі продуктів, послуг харчування та обладнання харчоблоків до поведінкових аспектів і суспільного сприйняття та розуміння здорового харчування й корисних харчових звичок⁸.

Концепцією дослідження передбачено дослідити роль керівника закладу освіти, зокрема й загальної середньої. Оскільки він відіграє ключову роль у формуванні освітньої політики закладу, створенні психологічної атмосфери для ефективної роботи й професійного зростання членів педагогічного колективу. Підтвердженням цієї тези є розроблення й затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти»⁹, який декларує директора школи як успішного менеджера в сучасних реаліях. З огляду на зазначене, окрім вчителів, на вивченні діяльності яких були зосереджені дослідження попередніх років (<https://iea.gov.ua/naukovo-analitichna-diyalnist/analitika/rezultati-monitoringovih-doslidzhen/>), цього року автори дослідження додали анкету для директора закладу загальної середньої освіти.

Забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, створення безперешкодного середовища для груп населення, які цього потребують, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності до всіх сфер державної політики – таку мету визначає Національна стратегія із створення

⁷ НАССР (від англ. Hazard Analysis and Critical Control Point) — система аналізу ризиків, небезпечних чинників і контролю критичних точок, яка передбачає заходи, що забезпечують необхідний рівень показників безпеки продукції в процесі її виробництва, причому саме в тих критичних точках технологічного процесу, де може виникнути загроза появи небезпечних чинників. Система дозволяє виділити всі потенційно небезпечні чинники у харчовому продукті та запобігти їх виникненню. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/shkilne-harchuvannya/standarti-nassr>

⁸ Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 305 (із змінами, внесеними згідно Постанови КМ № 871 від 18.08.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2021-%D0%BF#Text>

⁹ Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти : Наказ Міністерства економіки України від 17 вересня 2021 року № 568-21. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh.standartu.keriv.22.09.pdf>

безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року¹⁰. Сучасна українська освіта має бути якісною та доступною для кожного, тому формується інклюзивне освітнє середовище у закладах освіти, розробляються нові освітні програми, вчителі підвищують рівень педагогічної майстерності тощо. З огляду на це дослідники вивчатимуть питання безбар'єрного доступу для учнів з ООП.

В умовах збройної агресії російської федерації проти України особливо значущим стало розуміння, що життя та психологічне благополуччя дітей та дорослих – найвища цінність. Завданням для усіх учасників освітнього процесу є допомога в опануванні навичок регулювання тривожного стану, підтримки один одного у стресових ситуаціях. З метою реалізації цих завдань МОН України розроблено пріоритетний проєкт «Стратегія забезпечення психічного здоров'я у сфері освіти на всіх рівнях»¹¹. Стан із психологічною підтримкою – одне з питань для вивчення у цьому дослідженні.

Стратегія сталого розвитку в умовах глобалізації ґрунтується на амбітній меті України досягти європейських стандартів життя та зміцнювати авторитет держави на міжнародній арені. Швидкий розвиток технологічних процесів, ІТ-галузі, робототехніки, нанотехнологій зумовлює потребу у фахівцях, здатних до комплексної науково-інженерної діяльності. Тому сьогодні актуальним постає питання щодо надання якісної освіти учням із технічних дисциплін. STEM¹²-освіта є тим засобом, який допоможе дітям стати ідейними, цілеспрямованими, творчими членами суспільства.

Для вивчення вищезазначених освітніх трендів та процесів сформовано інструментарій – анкета для директора і анкета для вчителя в межах

¹⁰ Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-nacionalnoyi-strategiyi-iz-stvorennya-bezbaryernogo-prostoru-v-ukrayini-na-period-do-t140421>

¹¹ Стратегія забезпечення психічного здоров'я в сфері освіти на всіх рівнях : Пріоритетний проєкт Міністерства освіти і науки України в сфері психологічної допомоги та психосоціальної підтримки всіх учасників освітнього процесу. URL: <https://drive.google.com/file/d/1u2uEfWouvjipEJ7Gkl-ZtDyTd0U4yv5x/view>

¹² STEM (S – science, T – technology, E – engineering, M – mathematics) – природничі науки, технології, інженерія та математика. Акронім STEM вживається для позначення популярного напрямку в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics). URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>

підготовки цього дослідження. В анкетах (директор, учитель ЗЗСО) відображено питання, відповіді на які допоможуть отримати інформацію щодо стану організації і виконання в ЗЗСО окреслених напрямів освітнього процесу.

Для реалізації Нової української школи необхідні креативні керівники й педагогічні працівники закладів освіти, зокрема і загальної середньої. Концепцією передбачено дослідити питання готовності директорів та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти до втілення положень реформи Нової української школи в освітню діяльність закладу освіти.

Дослідження сприятиме формуванню освітньої політики в умовах воєнного стану і на перспективу повоєнного часу, визначенню умов для мотивації учителів базової школи щодо ефективного впровадження реформи, визначенню ефективних форм підвищення їх фахової кваліфікації, формуванню складових з організації освітньої діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Із метою дослідження умов, створених у закладах загальної середньої освіти для ефективної реалізації реформи Нової української школи в базовій школі та на виконання Оперативного плану Міністерства освіти і науки України на 2023 рік¹³, у 2023 році заплановано проведення моніторингового дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Нової української школи. Цьогорічне дослідження є п'ятим етапом моніторингу готовності педагогічних працівників до реалізації НУШ (лист МОН України «Про проведення дослідження» від 24.07.2018 р. № 1/11-7795, Оперативні плани МОН на 2019¹⁴, 2020¹⁵, 2021¹⁶, 2022¹⁷ рр.), яке проводиться ДНУ «Інститут освітньої аналітики» за підтримки МОН України.

¹³ Оперативний план Міністерства освіти і науки України на 2023 рік : наказ МОН України від 10.01.2023 р. № 15. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/Plany.roboty/2023/10.01.2023/Operativn.plan.MON.2023.pdf>

¹⁴ Оперативний план Міністерства освіти і науки України на 2019 рік : наказ МОН України від 20.01.2019 р. № 61. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/plan/2019/plan-mon2019.pdf>

¹⁵ Оперативний план Міністерства освіти і науки України на 2020 рік : наказ МОН України від 27.12.2019 р. № 1640 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30.07.2020 р. № 982). URL:

Дослідження передбачає застосування кількісної концепції (технологія Data Science). Зважаючи на воєнний стан в країні, буде здійснено збір статистичних даних шляхом онлайн анкетування директорів і вчителів закладів загальної середньої освіти. Для дотримання репрезентативності результатів дослідження, буде здійснено зважування масиву даних з використанням вагових коефіцієнтів. Також буде застосовано технологію Data Analytics – аналіз даних для отримання відповідей на поставлені у дослідженні запитання, узагальнення інформації та виявлення тенденцій щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Нової української школи й організації їхньої діяльності в базовій школі.

Цільова аудиторія моніторингового дослідження – директори закладів загальної середньої освіти, учителі базової школи (5-9 класи). Для аналізу вчителі будуть розділені на дві категорії, відповідно до п.2 10 статті Закону України «Про повну загальну середню освіту»¹⁸: 5-6 (перший цикл базової середньої освіти – адаптаційний) й 7-9 (другий цикл базової середньої освіти – базове предметне навчання) класи.

Результатом дослідження стане отримання науково обґрунтованих достовірних результатів про готовність педагогічних працівників до реалізації Нової української школи, які можуть бути верифіковані як з результатами попередніх, так і з наступними етапами дослідження.

Концептуальні засади дослідження. Моніторингове дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Нової української школи ґрунтується на таких концептуальних засадах:

– Отримання інформації щодо стану організації педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти в контексті НУШ, потреб і

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2020/08/06/plan-ministerstva-osviti-i-nauki-ukraini-na-2020-rik-zi-zminami.pdf>

¹⁶ Оперативний план Міністерства освіти і науки України на 2021 рік : наказ МОН України від 06.01.2021 р. № 30. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2021/15.01/plan-mon-na-2021-rik.pdf>

¹⁷ Оперативний план Міністерства освіти і науки України на 2022 рік : наказ МОН України від 17.01.2022 р. № 29. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/Plany.roboty/2022/01/Operativn.plan.MON.2022.pdf>

¹⁸ Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. Редакція від 15.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

запитів педагогічних працівників для ефективного упровадження реформи у повоєнний час.

– Відстеження тенденцій щодо організації освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти з урахуванням процесів реформування її складових.

– Використання стандартизованого інструментарію онлайн-анкети упродовж п'яти етапів моніторингового дослідження забезпечить технологічність процедур, їх повторюваність і структурування результатів.

Мета дослідження: отримати науково обґрунтовану достовірну інформацію про стан готовності педагогічних працівників до реалізації Нової української школи, про їх запити і потреби, про стан упровадження освітніх новацій в освітню діяльність закладу загальної середньої освіти.

Об'єкт дослідження: функціонування загальної середньої освіти (базова середня освіта) в умовах реформування НУШ.

Предмет дослідження: рівень готовності педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти до реалізації Нової української школи.

Ураховуючи реалії сьогодення, а саме воєнний стан, запроваджений в Україні, організацію освітнього процесу в дистанційній, змішаній або очній формах, *основними завданнями дослідження є:*

➤ Серед учителів:

- дослідити ставлення до своєї роботи;
- отримати дані про організацію освітньої діяльності та умови праці, створені в закладі освіти;
- визначити фаховий рівень й засоби його підвищення;
- з'ясувати налаштованість на роботу в освітній галузі у повоєнний час з метою збереження контингенту;
- виявити запити і потреби для ефективного упровадження реформи.

➤ Серед директорів:

- дослідити стан організації в закладі освіти таких складових, як безбар'єрність для учнів з особливими освітніми потребами, організація

харчування, психологічна підтримка учасників освітнього процесу, створення STEM-лабораторій

За результатами дослідження буде підготовлено інформаційно-аналітичні матеріали. Їх буде подано до Міністерства освіти і науки України та оприлюднено на сайтах ДНУ «Інститут освітньої аналітики» і Міністерства освіти і науки України.

2. Загальна інформація про дослідження

Дизайн дослідження висвітлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика дослідження професійної орієнтації учнів у закладах загальної середньої освіти

Дизайн дослідження	
Ініціатор дослідження	Міністерство освіти і науки України
Підстава для дослідження	Оперативний план Міністерства освіти і науки України на 2023 рік : наказ МОН України від 10.01.2023 р. № 15. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/Plany.roboty/2023/10.01.2023/Operativn.plan.MON.2023.pdf
Координатор дослідження	ДНУ «Інститут освітньої аналітики»
Співорганізатор дослідження	Державна служба якості освіти
Цільова група	Директори закладів загальної середньої освіти; учителі базової школи (5-9 класи)
Тип вибірки	Випадкова вибірка з генеральної сукупності
Обсяг вибірки	6 804 ЗЗСО
Інструментарій	Анкети для самозаповнення. На заповнення анкет відводилося до 20-25 хвилин
Форма опитування	Онлайн-анкетування з використанням інформаційно-аналітичної системи EvaluEd, адміністратором якої є Державна служба якості освіти (ДСЯО)
Період опитування	Травень-червень 2023 року
Період дослідження	Січень-жовтень 2023 року

Складено авторами

Для вирішення завдань дослідження було обрано метод збору інформації – опитування з використання онлайн-анкетування. Онлайн-анкетування проводилося за допомогою інформаційно-аналітичної системи EvaluEd, адміністратором якої є Державна служба якості освіти.

Ураховуючи воєнний стан, статус «тестування» системи EvaluEd і неможливість для респондентів ряду тимчасово і частково окупованих областей заповнити анкету, фахівцями ДСЯО було застосовано метод випадкової вибірки з генеральної сукупності. Для підвищення репрезентативності отриманих результатів нами застосовано наступний підхід: кількість випадкової вибірки збільшено порівняно з минулорічним дослідженням, в якому застосовано метод репрезентативної вибірки, в три рази (з 2 268 ЗЗСО у 2021 році¹⁹ до 6 804 ЗЗСО у 2023 році). Це дозволило наблизити властивості емпіричної функції розподілу до структури генеральної сукупності.

Анкета для директора містить 22 запитання, складається з 6 блоків, які охоплюють напрями організації роботи педагогічних працівників і закладу освіти в контексті реформи НУШ й інформацію про анкетованих (табл. 2).

Таблиця 2

Зміст анкети для директора

№ з.п.	Блок анкети	Кількість запитань
1.	Інформація про анкетованого	4
2.	Безбар'єрність для учнів з ООП	4
3.	Організація харчування	4
4.	Психологічна підтримка	4
5.	STEM-лабораторії	5
6.	Загальне	1

¹⁹ Дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи. Інформаційно-аналітичні матеріали. Київ: ДНУ ІОА. 2021. С. 8. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2021/12/Teachers_Report_2021-1.pdf

Усього	22
--------	----

Складено авторами

Анкета для директора містить 29 запитань, складається з 5 блоків, які охоплюють організацію учителем освітньої діяльності, його фаховий рівень, ставлення до роботи та реформи НУШ й інформацію про анкетованих (табл. 3).

Таблиця 3

Зміст анкети для вчителів 5-9 класів

№ з.п.	Блок анкети	Кількість запитань
1.	Інформація про анкетованого	8
2.	Ставлення до своєї роботи	4
3.	Умови праці в школі. Організація освітньої діяльності	9
4.	Фаховий рівень учителя. Підвищення кваліфікації	5
5.	Ставлення до інноваційних процесів в українській освіті. Потреби й запити вчителя	3
Усього		29

Складено авторами

Пристаючи до аналізу рівня готовності педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти до реалізації НУШ, ми визначилися з показниками / індикаторами, які дозволять сформулювати об'єктивну оцінку і охарактеризувати стан готовності педагога до впровадження складових реформи Нової української школи. У даному дослідженні ми розглядаємо перелік показників / індикаторів, для обрахунку яких використовують статистичні дані, які збирають під час моніторингових досліджень. Перелік показників наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

Перелік показників / індикаторів щодо характеристики готовності педагогічних працівників до реалізації реформи Нової української школи

Показник / індикатор
1. Ставлення педагогічного працівника до своєї роботи
1.1. Частка вчителів, які не планують змінювати сферу діяльності упродовж найближчих двох років
1.2. Рейтинг причин, що спонукають учителя полишити роботу вчителя
2. Організація освітньої діяльності вчителя
2.1. Розподіл учителів за їх роллю в освітньому процесі
2.2. Рейтинг дидактичних підходів, які вчитель постійно використовує під час навчання учнів
2.3. Рейтинг підходів до оцінювання учнів, які використовує вчитель найчастіше
2.4. Частка забезпеченості закладу загальної середньої освіти навчання учнів з ООП (за зазначеними позиціями)
2.5. Розподіл організації харчування в закладі загальної середньої освіти за формами
2.6. Частка закладів загальної середньої освіти, в яких функціонують STEM-лабораторії
3. Фаховий рівень учителя
3.1. Рейтинг напрямів, за якими вчитель підготовлений працювати під час навчання учнів
3.2. Рейтинг дидактичних підходів, за якими вчитель підготовлений працювати під час навчання учнів
3.3. Розподіл учителів за місцем підвищення кваліфікації останнього року
4. Ставлення вчителя до реформи НУШ
4.1. Частка вчителів, які повністю схвалюють новий Державний стандарт базової середньої освіти
4.2. Рейтинг інновацій НУШ, які повністю схвалюють учителі
5. Потреби вчителя для успішної реалізації реформи НУШ

5.1. Рейтинг найактуальніших потреб, необхідних учителю для впровадження реформи

Складено авторами

3. Учасники дослідження

У рамках дослідження в опитуванні взяли участь 5 440 директорів закладів загальної середньої освіти, що склало 80,0 % від вибірки. Крім того, відповіді на запитання анкети дали 48 518 учителів 5-9 класів, що в середньому становить майже 9 осіб на один ЗЗСО, що взяли участь у дослідженні.

Серед директорів ЗЗСО – учасників дослідження – найбільше (дві чверті або 40,3 %) – мають вік 51-60 років. Серед учителів 5-9 класів найбільше – (майже третина або 27,9 %) – мають вік 41-50 років (рис. 1).

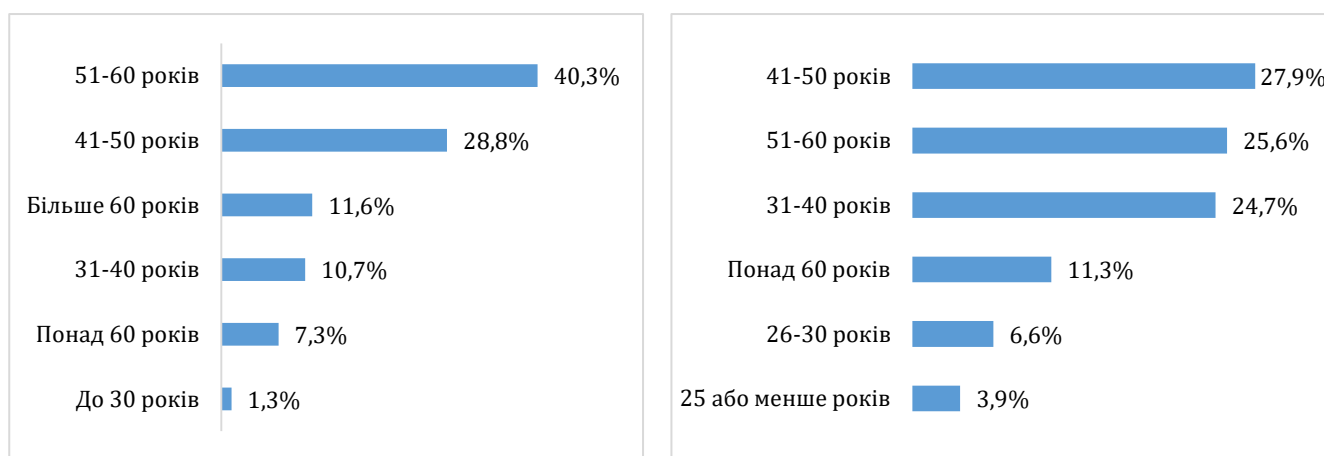

Рис. 1. Розподіл кількості учасників дослідження ЗЗСО за віком, %

директорів

учителів 5-9 класів

Побудовано авторами

Більшість директорів (61,3 %), які взяли участь у дослідженні, працюють у ЗЗСО в сільській місцевості. Серед учителів 5-9 класів, учасників дослідження, більше половини (52,1 %) працюють у закладах освіти міст (рис. 2).

Рис. 2. Розподіл кількості учасників дослідження за місцем розташування ЗЗСО, %

директорів

учителів 5-9 класів

Побудовано авторами

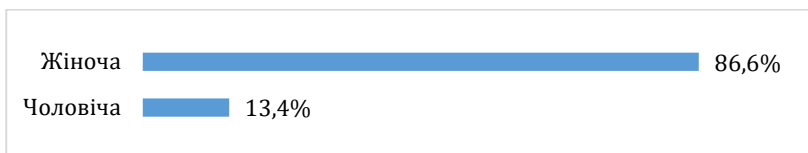

Рис. 3. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за статтю, %

Побудовано авторами

Майже дев'ять з десяти вчителів 5-9 класів ЗЗСО (86,6 %) – учасників дослідження, це жінки (рис. 3).

Найбільше вчителів 5-9 класів ЗЗСО (41,1 %), які заповнювали анкету, мають педагогічний стаж більше 25 років (рис.4).

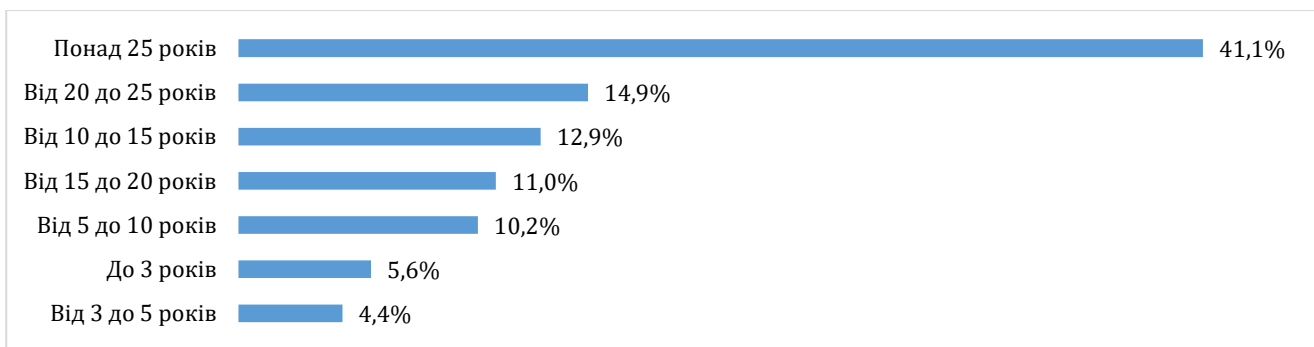

Рис. 4. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за кількістю років праці вчителем, %

Побудовано авторами

Кваліфікаційну категорію «спеціаліст вищої категорії» мають більше половини (52,9 %) опитаних учителів 5-9 класів ЗЗСО (рис.5).

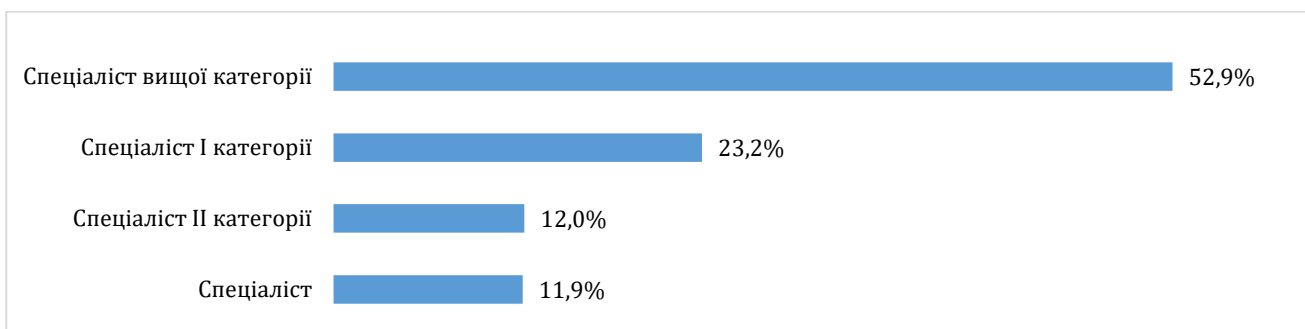

Рис. 5. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за кваліфікаційними категоріями, %

Побудовано авторами

Усі з опитаних учителів 5-9 класів ЗЗСО працюють у 7-9 класах; 86,1 % ще мають години у 6, а 68,6 % - у 5 класах.

Таким чином, середньостатистичний директор закладу загальної середньої освіти, який взяв участь у дослідженні, віком 51-60 років і працює в закладі освіти сільської місцевості. Середньостатистичний учитель –

учасник дослідження – це жінка віком 41-50 років, з педагогічним стажем понад 25 років, є спеціалістом вищої кваліфікаційної категорії і працює в 7-9 класах ЗЗСО у місті.

4. Організація освітньої діяльності в закладі загальної середньої освіти

4.1. За відповідями директорів ЗЗСО

4.1.1. Безбар'єрність для учнів з ООП

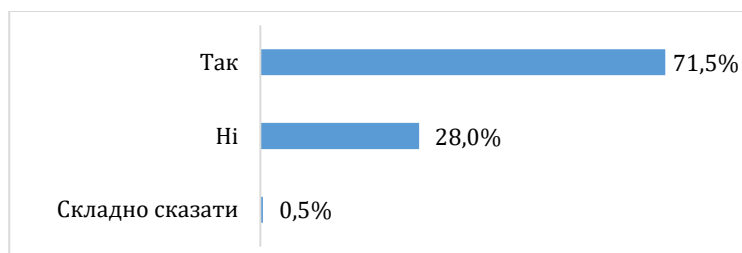

Рис. 6. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за навчанням у закладі учнів з особливими освітніми потребами, %

Побудовано авторами

Більш майже вісім з десяти директорів ЗЗСО (71,5 %) зазначають, що в їхньому закладі є учні з особливими освітніми потребами (ООП). Проте 0,5 % респондентів не володіють інформацією з цього питання (рис. 6).

Рис. 7. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за формою навчання у закладі учнів з особливими освітніми потребами (серед тих, у кого навчаються учні з ООП), %

Побудовано авторами

У більшості ЗЗСО (80,2 %), де навчаються учні з ООП, для них організовані інклюзивні класи чи групи. Майже п'ята частина (18,5%) таких учнів знаходяться на індивідуальній або сімейній формах навчання (рис. 7).

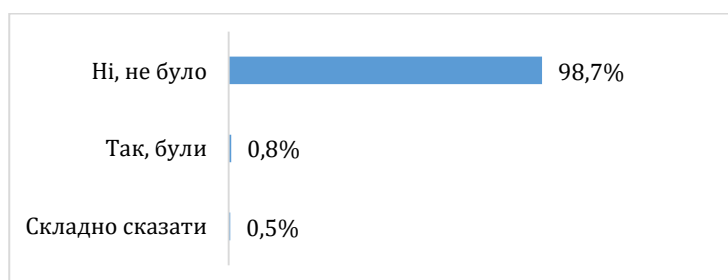

Рис. 8. Розподіл кількості учасників

43 директори ЗЗСО (0,8 %) зазначили, що в їхньому закладі освіти були випадки звернення батьків учнів з ООП (осіб, які їх

дослідження – директорів ЗЗСО за наявністю/відсутністю випадків звернення батьків учнів з особливими освітніми потребами щодо упередженого ставлення, %
 Побудовано авторами

замінюють) щодо упередженого ставлення до їхніх дітей. 0,5 % респондентів не володіють інформацією з цього питання (рис. 8).

Найбільш актуальною проблемою з організації освіти учнів з ООП у ЗЗСО є відсутність команди психолого-педагогічного супроводу, про що зазначили 16,8 % директорів ЗЗСО. Відповідне матеріально-технічне забезпечення і архітектурна доступність також належать до категорії проблем, які мають бути вирішені органами місцевої влади. Так, лише чверть (25,7 %) ЗЗСО повністю забезпечені засобами для організації корекційно-розвиткових занять для учнів з ООП. А трохи більше третини (37,8 %) закладів архітектурно доступні для цієї категорії учнів (рис. 9).

Рис. 9. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за наявністю/ступенем забезпеченості закладів переліченими позиціями для організації навчання учнів з особливими освітніми потребами, %

Побудовано авторами

4.1.2. Організація харчування

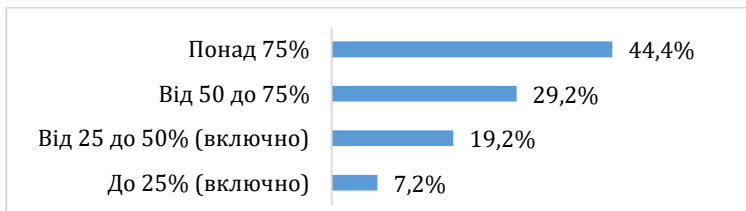

Рис. 10. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за часткою учнів, які користуються шкільною їдальнею, %
Побудовано авторами

Понад три чверті учнів користуються шкільною їдальнею у найбільшій кількості закладів загальної середньої освіти. Про що наголосили директори 44,4 % шкіл (рис. 10).

У більшості закладів загальної середньої освіти (68,5 %) практикується традиційна форма харчування, а саме, комплексні обіди. Другу позицію (9,9 %) займає аутсорсинг. Організацією шведського стола опікуються найменше ЗЗСО (0,6 %) (рис. 11).

Рис. 11. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за формою організації харчування в закладі, %

Побудовано авторами

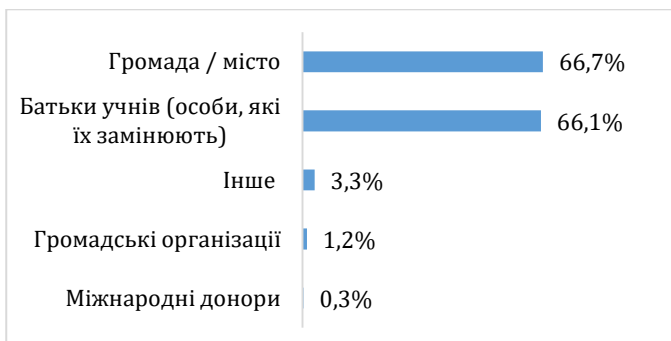

Рис. 12. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за тими, хто сплачує послуги харчування в закладі,

У більшості випадків сплачують харчування учнів громада чи місто (66,7 %) або батьки учнів (особи, які їх замінюють) (66,1 %). Зустрічаються поодинокі випадки оплати харчування учнів у школі громадськими організаціями

Побудовано авторами

(1,2 %) або міжнародними донорами (0,3 %) (рис. 12).

Найбільше задоволені формою організації харчування в школі учителі та адміністрація ЗЗСО (74,7 % і 73,2 % відповідно). Серед учнів і їхніх батьків (осіб, які їх замінюють) цей показник нижчий і становить (64,4 % і 64,3 % відповідно) (рис. 13).

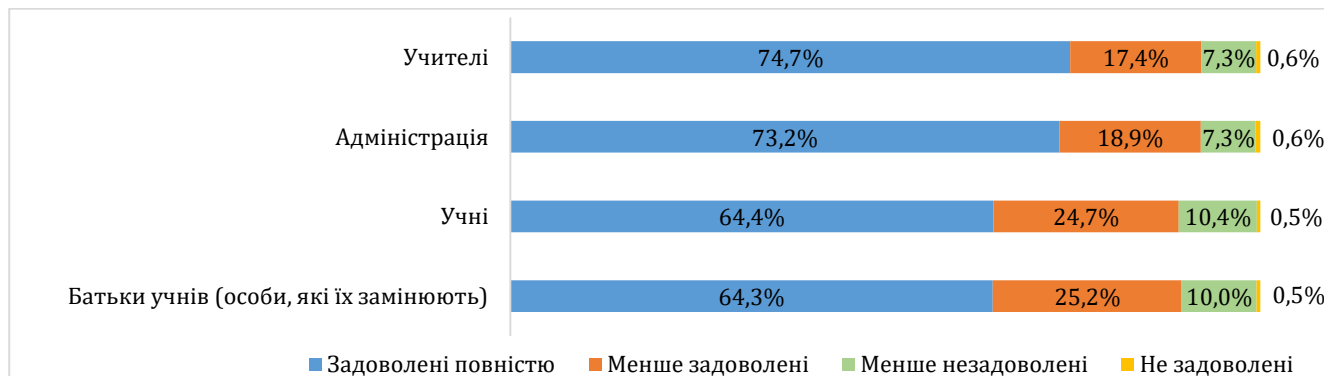

Рис. 13. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за ступенем задоволення/незадоволення організацією харчування в закладі, %

Побудовано авторами

4.1.3. Психологічна підтримка

Сім з десяти (70,3 %) директорів ЗЗСО вказують, що за психологічну допомогу учасникам освітнього процесу в їхньому закладі відповідає практичний психолог. Фахівець, який може надати таку допомогу, в 0,5 % закладів відсутній (рис. 14).

Рис. 14. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за відповідальними за психологічну допомогу учасникам освітнього процесу в закладі, %

Побудовано авторами

Найбільш поширеною формою психологічної допомоги учням є тематичні класні години. Про це зазначили 81,5 % директорів ЗЗСО. Крім того, більш ніж у половині закладів запроваджують тематичні уроки (54,3 %); шкільні фахові працівники проводять загальнокласні бесіди (54,8 %). Лише у 5,0 % закладів спостерігається системність з реалізації цього питання. А саме, у цих закладах розроблено й запроваджується тематичний спецкурс або факультатив (рис. 15).

Рис. 15. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за заходами, які проводяться у закладі освіти для формування в учнів навичок психологічної стресостійкості, %

Побудовано авторами

Для формування в учителів навичок допомоги учням у стресових ситуаціях найбільше закладів загальної освіти (37,4 %) проводять тематичні наради. Майже така ж кількість закладів (36,5 %) або запрошують для цього позаштатного психолога, або з учителями працює шкільний фаховий працівник. Для запобігання професійного вигорання у 35,7 % адміністрація організовує тематичні майстер-класи чи вебінари. Для відновлення психологічного стану вчителів з педагогами в найбільшій кількості закладів (40,5 %) працюють шкільні фахові працівники (рис. 16).

Рис. 16. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗО за заходами, які проводяться у закладі освіти для педагогічних працівників, %

Побудовано авторами

На запитанні «Чи спостерігалися в Вашому закладі освіти випадки булінгу щодо учасників освітнього процесу?» у середньому 7,0 % директорів ЗЗО відповіли ствердно. Найбільше відмічено таких випадків в ситуації «учень щодо учня» (18,4 %). Також 5,3 % опитаних директорів зазначили, що випадки булінгу мали місце по позиції «учень щодо вчителя». Дослідники звернули увагу на той факт, що 6,5 % (усереднено) директорів зазначили, що їм складно відповісти на це запитання (рис. 17).

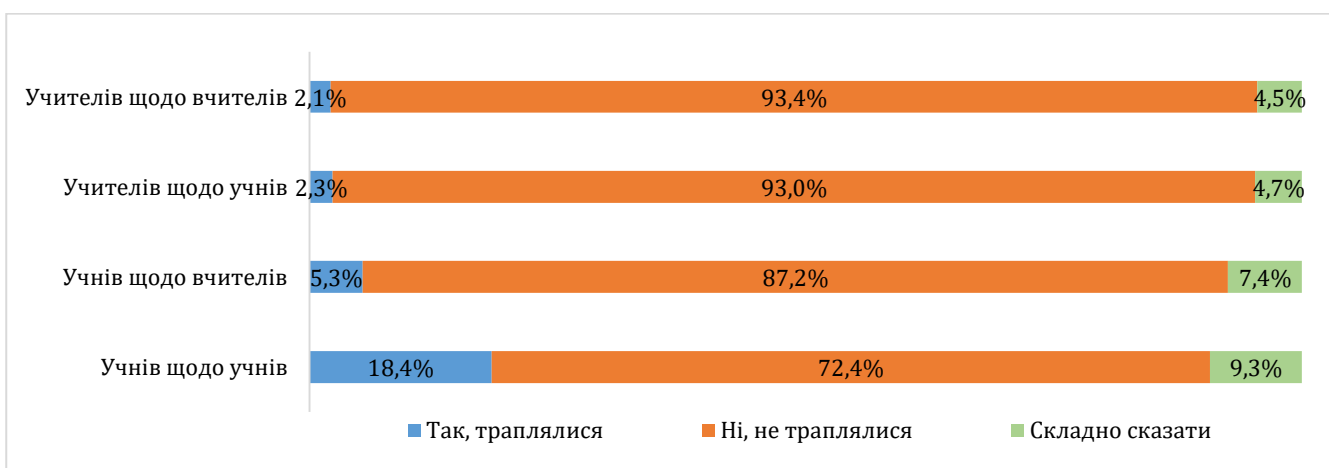

Рис. 17. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗО за наявністю випадків булінгу щодо учасників освітнього процесу, %

Побудовано авторами

4.1.4. Наявність у ЗЗСО STEM-лабораторії

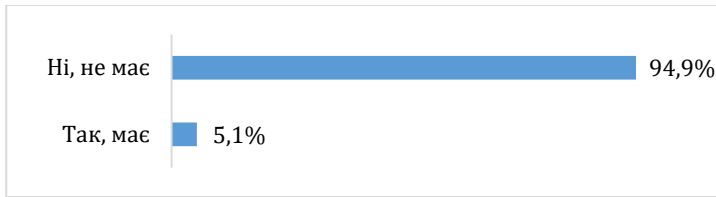

Рис. 18. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за наявністю в закладі STEM-лабораторії/-ї, %

Побудовано авторами

Директори закладів загальної середньої освіти у більшості (94,5 %) вказують на відсутність у закладі освіти STEM-лабораторії/-ї. Лише у 277 закладах з 5 440, що взяли участь у дослідженні, функціонують такі лабораторії (рис. 18).

Основною причиною відсутності в закладі ЗСО STEM-лабораторії/-ї є брак коштів. Це відмітили 85,4 % директорів закладів. Також бракує відповідних спеціалістів (6,8 %), методичної підтримки (2,7 %) та приміщень (0,5 %) у ЗЗСО. Ці чинники на думку директорів, заважають створенню STEM-лабораторій. Є серед опитаних респонденти, які вважають, що це для їхніх учнів не потрібно (2,8 %) або у них немає бажання (0,2 %) займатися цим питанням (рис. 19).

Рис. 19. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за причинами відсутності STEM-лабораторії /-ї у закладі, %

Побудовано авторами

Із 277 закладів загальної середньої освіти, забезпечених STEM-лабораторією/-ями, третина скористалася й користується державною субвенцією (31,8 %) або допомогою громади / міста (32,9 %) для їх організації й подальшого функціонування. Методичну підтримку в організації діяльності лабораторій надають інститути післядипломної педагогічної освіти (ІППО) (15,5 %) та методичні кабінети (12,3 %). Зазвичай, ЗЗСО не обмежуються одним джерелом підтримки в цьому питанні. Поширеною комбінацією допомоги було, наприклад, «міжнародні донори» та «громадські організації» або «ІППО» та «батьки учнів (особи, які їх замінюють)» тощо. У позиції «інше» директори ЗЗСО вказували таке: «ніхто не допомагав», «учителі користуються наявним обладнанням», «місцеві підприємці» тощо (рис. 20).

Рис. 20. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за тими, хто допомагає в організації й функціонуванні STEM-лабораторії/-ї, %

Побудовано авторами

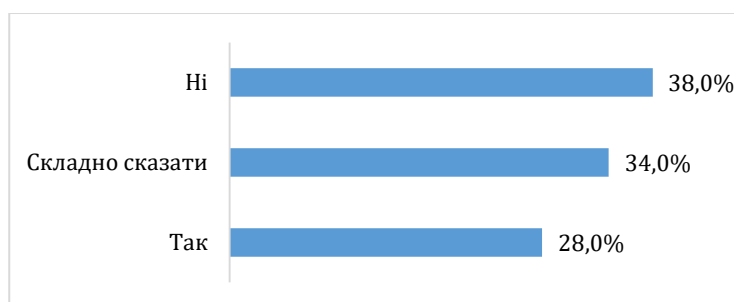

Рис. 21. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за

Серед тих, у кого є STEM-лабораторія/-ї, майже чотири з десяти (38,0 %) забезпечені необхідним педагогічним персоналом для роботи в них, 28,0 % відчують брак

наявностію/відсутністю викладачів для роботи в STEM-лабораторії/-ях, %

Побудовано авторами

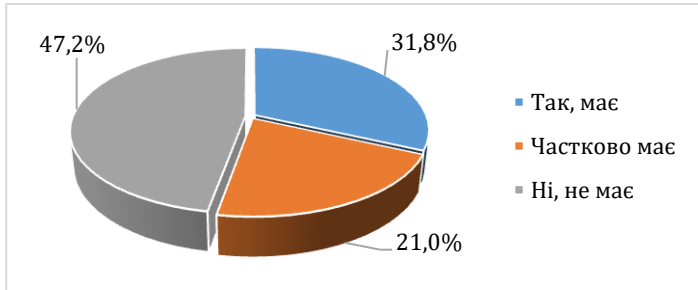

Рис.22. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за наявністю в STEM-лабораторії/-ях необхідного обладнання, %

Побудовано авторами

Найвищі сходинки в позиції «забезпечені» займають:

- локальна мережа Інтернет (80,0 %);
- швидкісний інтернет (76,2 %);
- комп'ютери для вчителів (61,9 %);
- інтерактивна панель (EdPro тощо) (50,6 %).

У позиції «частково забезпечені» – комп'ютери для учнів (45,9 %) та вчителів (34,0 %).

У позиції «не забезпечені»:

- окуляри віртуальної реальності (84,5 %);
- набори з мікроконтролерами (Arduino, BrainPad, Micro:bit тощо) (68,4 %);
- планшети для вчителів (68,5 %) та учнів (63,0 %);
- 3D-принтер та віртуальна «Біологічна лабораторія» (по 62,2 %);
- віртуальна «Хімічна лабораторія» (61,0 %) (табл. 5).

Таким чином, бачимо, що STEM-лабораторія/-ї у потребують переважно сучасного обладнання, особливо, яке стосується віртуальної реальності.

необхідних викладачів. Решта (34,0 %) директорів не володіють інформацією з цього питання (рис. 21).

Майже половина опитаних директорів (47,2 %), у яких у закладі освіти наявні STEM-лабораторії/-ї, зазначають загалом відсутність необхідного обладнання. Майже третина (31,8 %) говорить про наявність необхідного обладнання (рис. 22).

Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за наявністю в STEM-лабораторії/-ях переліченого обладнання, %

Перелік обладнання для STEM-лабораторії ЗЗСО	Ступінь забезпеченості		
	Так, має	Частково має	Ні, не має
Комп'ютери для вчителів	61,9%	34,0%	4,1%
Комп'ютери для учнів	36,6%	45,9%	17,5%
Планшети для вчителів	9,0%	22,5%	68,5%
Планшети для учнів	9,8%	27,2%	63,0%
Окуляри віртуальної реальності	8,3%	7,2%	84,5%
Інтерактивна панель (EdPro тощо)	50,6%	14,7%	34,7%
Комплекти робототехніки (LEGO, Mindstorm EV3, mBot тощо)	32,3%	25,2%	42,5%
Набори з мікроконтролерами (Arduino, BrainPad, Micro:bit тощо)	17,9%	13,7%	68,4%
3D-принтер	32,1%	5,7%	62,2%
Фотоапарат	33,6%	9,9%	56,5%
Обладнання для ручної праці (паяльник чи паяльна станція, «третя рука», лобзик, пилка, плоскогубці тощо)	18,8%	25,0%	56,2%
Локальна мережа Інтернет	80,8%	12,3%	6,9%
Швидкісний інтернет	76,2%	18,8%	5,0%
Віртуальна «Хімічна лабораторія»	20,1%	18,9%	61,0%
Реальна «Хімічна лабораторія»	21,6%	25,5%	52,9%
Віртуальна «Фізична лабораторія»	26,0%	18,2%	55,8%
Реальна «Фізична лабораторія»	27,9%	29,8%	42,3%
Віртуальна «Біологічна лабораторія»	21,6%	16,2%	62,2%
Реальна «Біологічна лабораторія»	20,1%	28,2%	51,7%

Побудовано авторами

4.2. За відповідями вчителів 5-9 класів

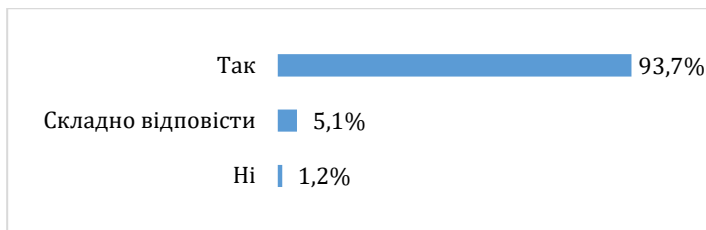

Рис. 23. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за організацією співпраці вчителів у закладі освіти, %

Побудовано авторами

Розуміючи необхідність співпраці в колективі з метою, в першу чергу, обміну досвідом, майже у всіх закладах загальної середньої освіти (93,7 %) така співпраця організована. Лише 582 вчителя-респонденти зазначили її відсутність (рис. 23).

Серед тих учителів ЗЗСО, у яких організована співпраця в колективі, найбільше зазначили, що ця співпраця реалізована через:

- контроль адміністрацією виконання освітньої програми закладу (68,3 %);
- проведення в межах шкільних методоб'єднань учителів тренінгів/воркшопів з опанування нових технологій викладання (66,7 %);
- організації адміністрацією методичної підтримки (64,4 %).

Лише третина вчителів при виборі способів співпраці в колективі обрали позиції «ми». А саме, на методоб'єднаннях разом розробляють навчальні програми 33,0 % вчителів та разом розробляють освітню програму закладу 34,9 % педагогів. Звертає на себе увагу остання позиція в списку. Трохи більше чверті вчителів (27,8 %) вказують, що в їхньому ЗЗСО проводяться загальношкільні тренінги / воркшопи із запобігання професійного вигорання (рис. 24). Цей показник вказує на недостатню увагу, в першу чергу адміністрації, до цієї проблеми в педколективі. Адже 51,3 % педагогів зазначають про відчуття постійного стресу і, як наслідок – вигорання в професії.

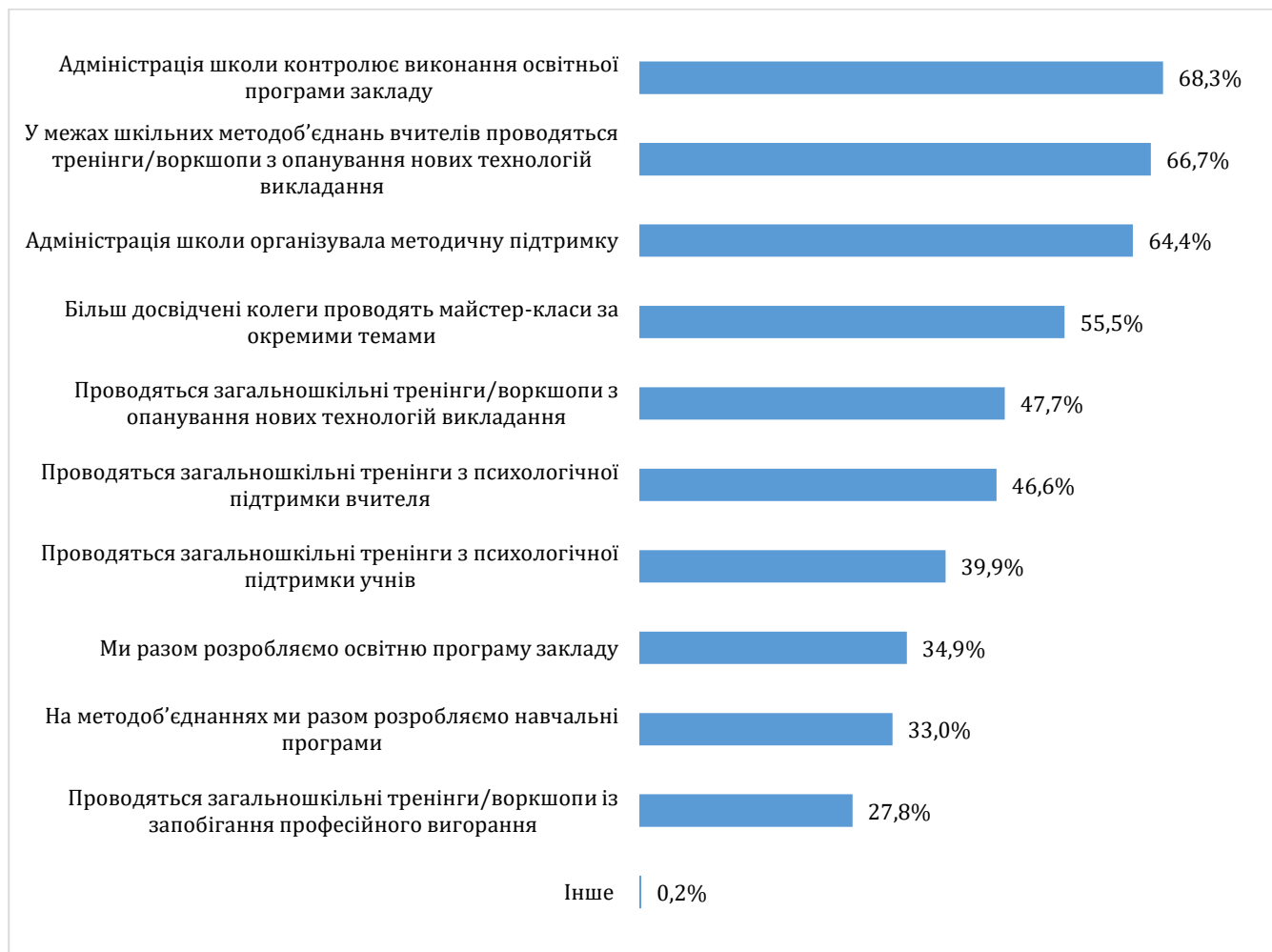

Рис. 24. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за напрямами співпраці вчителів у закладі освіти, %

Побудовано авторами

Аналіз відповідей учителів дає підставу стверджувати, що керівники закладів загальної середньої освіти в більшості розуміють позитивний вплив ініціативи й бажання педпрацівників підвищувати фахову майстерність. Формування комфортних умов праці також впливатиме на якісне провадження освітньої діяльності в закладі освіти. Оскільки у сумі 86,2 % вчителів стверджують, що в їхньому закладі освіти директор повністю підтримує їхні нові ідеї (51,3 %) та мотивує їх до підвищення фахового рівня (34,9 %) (рис. 25).

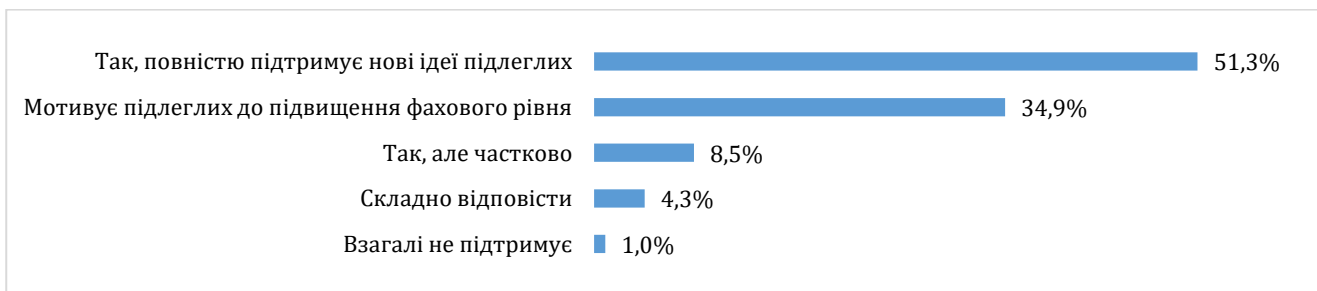

Рис. 25. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за рівнем заохочення директором ініціатив педагогічного колективу, %

Побудовано авторами

Якщо на рис. 23 93,7 % вчителів зазначили, що в їхньому ЗЗСО налагоджена співпраця вчителів, то на наступній діаграмі ми бачимо стан співпраці директора з педколективом. Лише три чверті вчителів (74,4 %) вважають, що директор намагається всі завдання вирішувати з ними спільно. Натомість, 12,7 % учителів наголошують, що їхній директор «їм не довіряє». А саме, одноосібно контролює виконання всіх завдань освітнього процесу (7,0 %) або вимагає, щоб йому доповідали про всі справи (5,7 %) (рис. 26).

Рис. 26. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за рівнем довіри директора до педагогічного колективу, %

Побудовано авторами

Позитивною тенденцією, на нашу думку, є найвищі показники на рисунку 23 щодо сучасного розуміння вчителями своєї ролі в освітньому процесі. Більш ніж три чверті вчителів погоджуються з твердженнями, що роль учителя полягає в формуванні в учнів критичного мислення (75,9 %) та навичок самостійного вирішення поставлених завдань (75,1 %), а отже, в розвитку компетентностей у особистості для успішної реалізації в житті. Натомість, звертає на себе увагу необхідність організації додаткових

комунікаційних заходів щодо роз'яснення необхідності формування в учнів зацікавленості до навчання, як запоруки розвитку всіх інших пунктів цієї діаграми. Оскільки лише половина вчителів (52,5 %) повністю погодилися з тим, що вчитель має формувати в учнів зацікавленість до навчання. Крім того, залишається така ж кількість учителів, які вважають, що їх завдання надати учням увесь масив знань, яким вони володіють (рис. 27), що свідчить про використання ними у роботі застарілої репродуктивної форми передачі знань.

Рис. 27. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за роллю вчителя в освітньому процесі, %

Побудовано авторами

Незважаючи на усвідомлення значної частки вчителів своєї ролі для формування компетентної особистості (рис. 27), більшість учителів постійно продовжують застосовувати в освітньому процесі предметні (76,2 %) та розповідно-пояснювальні (69,7 %) дидактичні підходи. Натомість, ті прийоми, які сприяють формуванню компетентностей, постійно використовує найменша частка вчителів. А саме: менше третини опитаних постійно застосовують дослідницькі (29,7 %) та емпіричні (взаємозв'язки між об'єктами) (33,2 %) прийоми навчально-пізнавальної діяльності. По цих позиціях частка вчителів, які ніколи такими прийомами не користувалися, найбільша – 2,9 % і 4,8 % відповідно (рис. 28). Такі дані дають підстави

припустити, що вчителі або погано обізнані, або не володіють методиками реалізації цих дидактичних прийомів у освітньому процесі. Зазначимо, що саме ці прийоми є ефективними для розвитку компетентностей як одного із засадничих принципів Нової української школи.

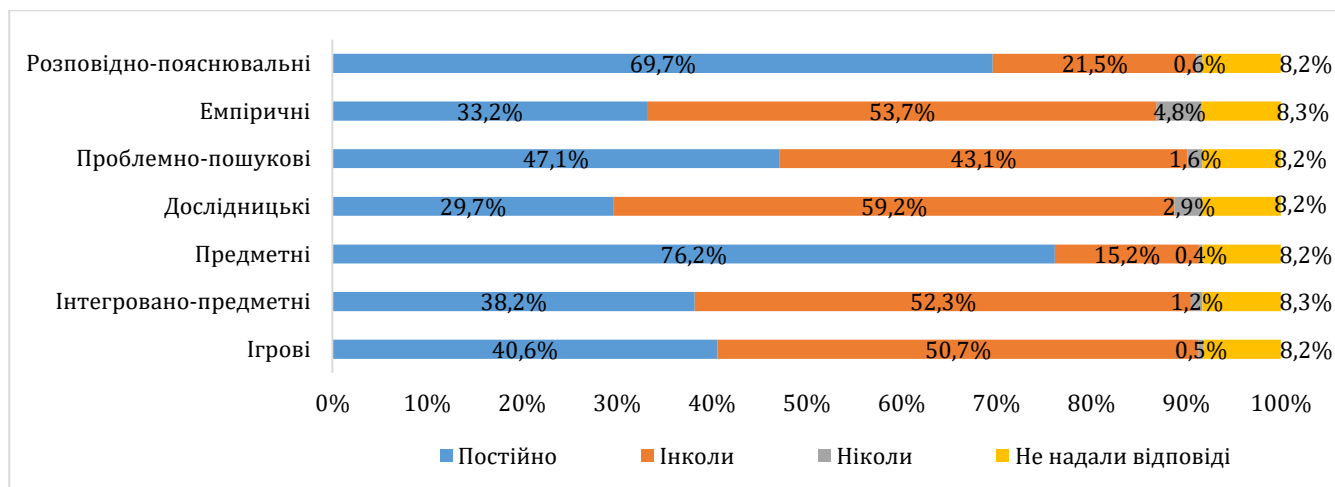

Рис. 28. Розподіл кількості учасників дослідження – учителів 5-9 класів ЗЗСО за підходами до організації освітньої діяльності, %

Побудовано авторами

Рис. 29. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за підходами до оцінювання успішності учнів, який вони найчастіше використовували протягом року, %

Побудовано авторами

Більшість учителів у базовій школі не продовжили підходи до оцінювання успішності учнів, започатковані у молодшій школі. А саме, 88,6 % опитаних найчастіше протягом року застосовували бальне оцінювання. Лише 3,1 % продовжили використання оціночних суджень для фіксації рівня успішності учнів (рис. 29).

Таким чином, проміжними висновками до цього розділу інформаційно-аналітичних матеріалів можуть бути наступні.

Лише 6,7 % вчителів зазначають, що в педколективі їхнього ЗЗСО або відсутня співпраця, або вони не володіють інформацією про це. Співпраця ж відбувається в більшості випадків або через контроль адміністрацією виконання освітньої програми закладу (68,3 %), або шляхом проведення в межах шкільних методоб'єднань учителів тренінгів/воркшопів з опанування нових технологій викладання (66,7 %). Крім того, більшість учителів стверджують, що в їхньому закладі освіти директор повністю підтримує їхні ідеї (51,3 %) та мотивує їх до підвищення фахового рівня (34,9 %).

Більшість учителів вважають, що їхня роль полягає в формуванні компетентної особистості, а саме, критичного мислення (75,9 %) та навичок самостійного вирішення поставлених завдань (75,1 %) учнями. Натомість, значна частка вчителів продовжують постійно застосовувати в освітньому процесі предметні (76,2 %) та розповідно-пояснювальні (69,7 %) підходи. Для фіксації рівня успішності учнів лише 3,1 % продовжили використання оціночних суджень, до яких звикли учні в початковій школі.

У більшості ЗЗСО (80,2 %), де навчаються учні з ООП, організовані інклюзивні класи чи групи. 43 директора ЗЗСО (0,8 %) зазначили, що в їхньому закладі освіти були випадки звернення батьків учнів з ООП (осіб, які їх замінюють) щодо упередженого ставлення до їхніх дітей. Для організації освіти учнів з ООП найактуальнішими у ЗЗСО є матеріально-технічне забезпечення, оскільки найбільше (29,6 %) директорів закладів зазначили про його відсутність.

Шкільною їдальнею у 44,4 % ЗЗСО користуються понад три чверті учнів. У більшості закладів (68,5 %) зберігається традиційна форма організації харчування, а саме, комплексні обіди. Оплачують обіди, зазвичай, або громада, чи місто (66,7 %), або батьки учнів (особи, які їх замінюють) (66,1 %). Адміністрація (74,7 %) та вчителі (73,2 %) більше задоволені організацією харчування в закладі, ніж учні (64,4 %) та їхні батьки (особи, які їх замінюють) (64,3 %).

Лише у 5,0 % ЗЗСО спостерігається системний підхід у питанні формування в учнів навичок психологічної стресостійкості (розроблено й упроваджується тематичний спецкурс або факультатив). У більшості ж закладів (81,5 %) для цього організують тематичні класні години. У вчителів навички допомоги учням у стресових ситуаціях найбільше закладів (37,4 %) формують, організуючи тематичні наради.

STEM-лабораторія/-ї функціонують лише в 5,1 % ЗЗСО, які були учасниками дослідження. Найбільше закладів змогли створити й підтримують ці лабораторії за кошти державної субвенції (31,8 %) або громад / міст (32,9 %). Решта причиною відсутності лабораторій у більшості називає брак коштів (85,4 %). Серед ЗЗСО, де є STEM-лабораторія/-ї, 38,0 % забезпечені необхідним педагогічним персоналом, 31,8 % – необхідним обладнанням. Найбільшу потребу для повноцінного функціонування STEM-лабораторії/-й ЗЗСО відчують у сучасному обладнанні, особливо, яке стосується віртуальної реальності: окуляри віртуальної реальності (84,5 %), 3D-принтер та віртуальна «Біологічна лабораторія» (по 62,2 %), віртуальна «Хімічна лабораторія» (61,0 %) тощо.

5. Ставлення вчителя до продовження своєї трудової діяльності

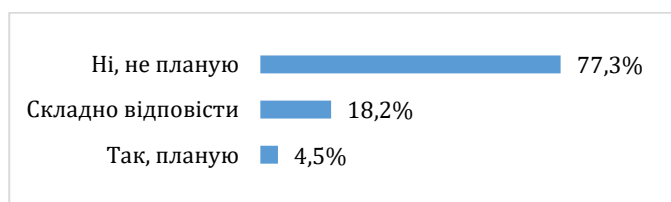

Рис. 30. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за бажанням змінювати сферу діяльності, %

Побудовано авторами

Серед загалу вчителів, які заповнювали анкету, три чверті (77,3 %) планують залишатися працювати в школі як мінімум найближчі два роки. Майже п'ята частина (18,2 %) – вагаються (рис. 30).

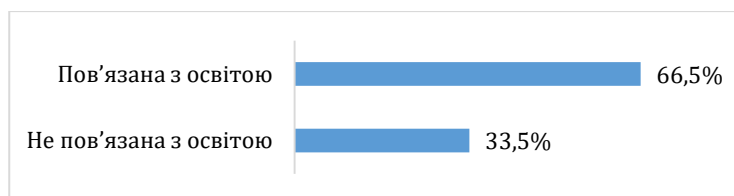

Рис. 31. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за напрямом змінюваної сфери діяльності, %

Побудовано авторами

Серед тих, хто планує упродовж найближчих двох років змінити сферу діяльності (рис. 30), третина (33,5 %) планує взагалі полишити освітню сферу (рис. 31).

Серед цих педагогів, більше половини (52,2 %) причиною імовірного звільнення зі школи і загалом зміни сфери діяльності з освітньої на іншу, називають маленьку заробітну плату. Майже така ж частка (51,3 %) педагогів серед причин зазначають відчуття постійного стресу і, як наслідок – вигорання в професії. П'ята частина (20,9 %) опитаних відчуває, що робота вчителя неprestижна, це формує у них бажання до змінити сфери своєї діяльності. Така ж частка (20,8 %) вчителів стомилися від постійної нестачі сучасного обладнання в класі. Це, ймовірно, може бути чинником для зміни місця роботи, полишення освітньої галузі загалом (рис. 32). Отримані за результатами цього дослідження дані корелюють з даними, отриманими Economist Intelligence Unit, який на замовлення Microsoft провів опитування

1034 студентів-майбутніх учителів і вчителів-початківців у всьому світі²⁰. Серед них по 45,0 % вказали що їхнє бажання працювати вчителем стримує низька зарплата та острах стресу й виснаження внаслідок роботи. Довідково: серед країн-респондентів у Польщі показник «низька зарплата» найбільший (76,0 %), у Південній Кореї – найменший (19,0 %).

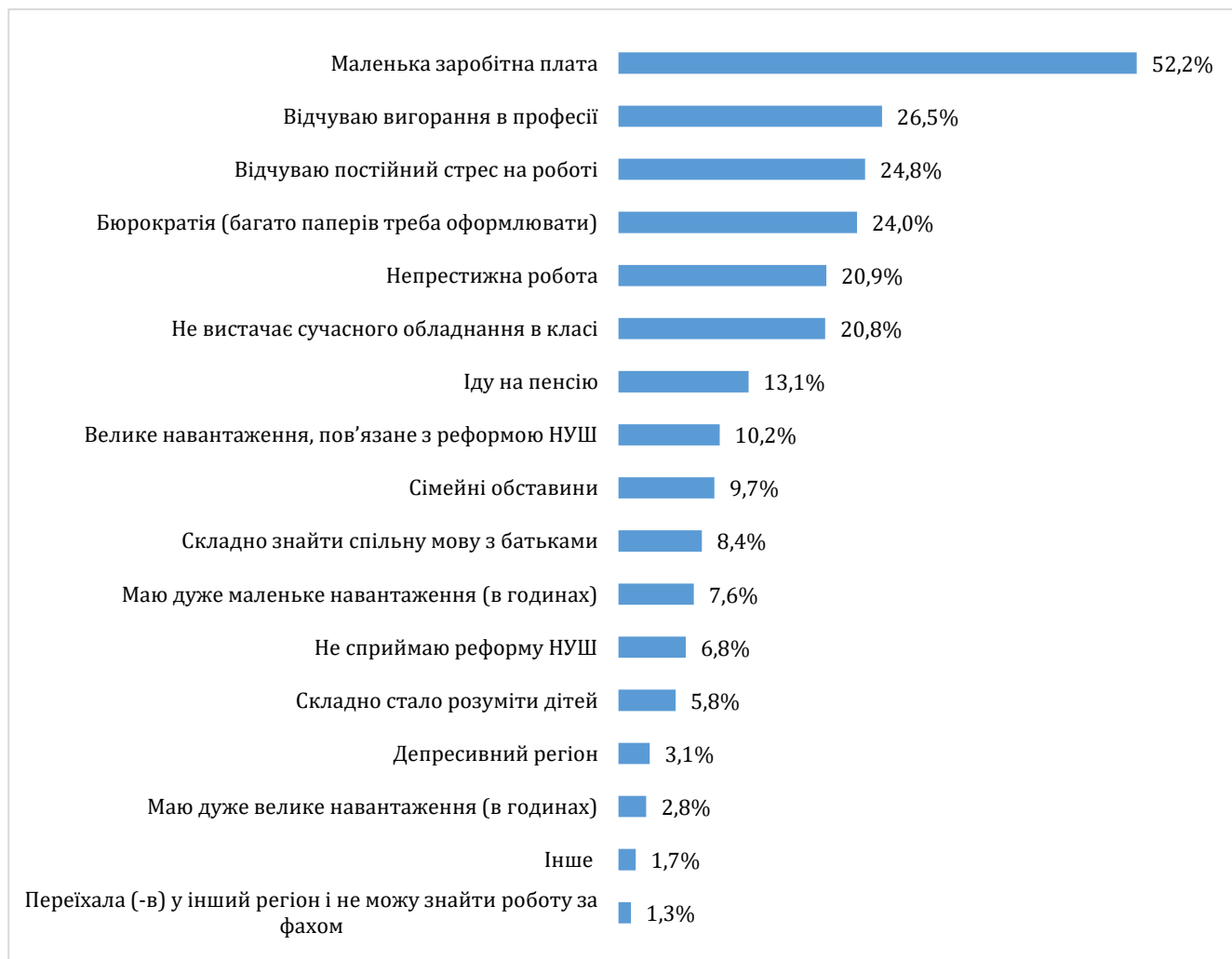

Рис. 32. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за причинами щодо зміни сфери роботи, %

Побудовано авторами

Інші (66,5 %) залишаються у сфері освіти. Серед них майже чверть (23,9 %) бажають статус учителя змінити на статус непедагогічного працівника. А п'ята частина (20,7 %) – змінити освітній рівень викладання, наприклад, з базової школи перейти на рівень професійної(професійно-технічної) освіти (рис. 33).

²⁰ Future-Ready Teaching. Nurturing tomorrow's educators. URL: <https://edudownloads.azureedge.net/msdownloads/Microsoft-Staff-2030-Infographic.pdf>

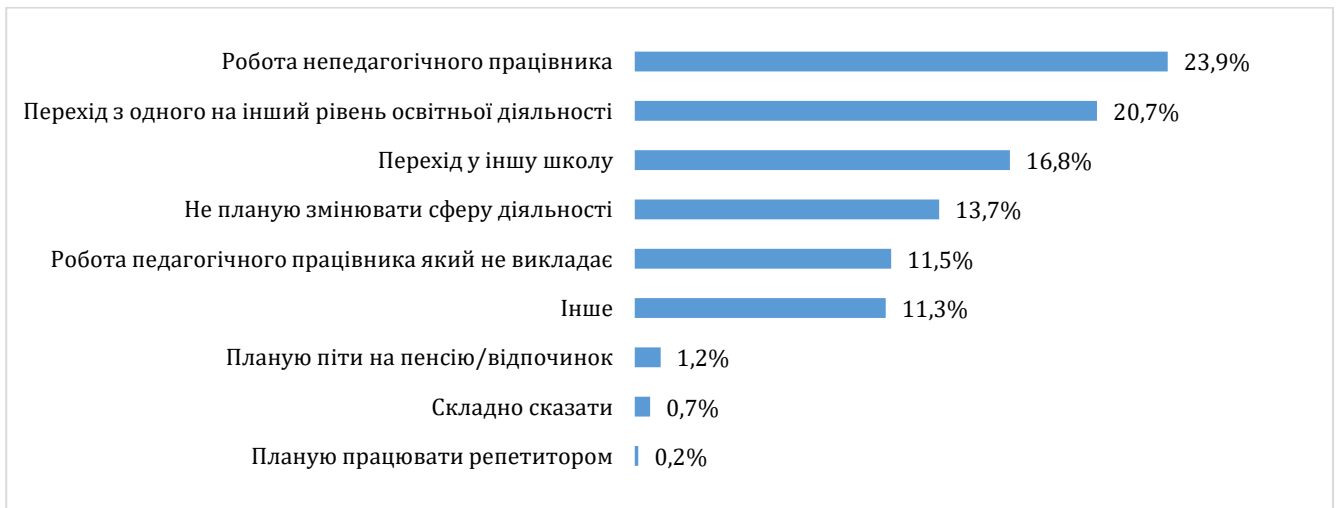

Рис. 33. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за планами щодо зміни роботи в освітній сфері, %

Побудовано авторами

Таким чином, лише 4,5 % опитаних учителів планують упродовж наступних двох років змінити сферу діяльності. Серед них 33,5 % – на таку, яка не пов'язана з освітою. Чинниками такого ймовірного рішення є: маленька заробітна плата (52,2 %); відчуття постійного стресу на роботі (24,8 %) та професійного вигорання (26,5 %); бюрократизація (багато паперів треба оформлювати) (24,0 %) тощо. Серед 66,5 % учителів, які хочуть залишитися в освітній сфері, 23,9 % бажають змінити професію вчителя на посаду непедагогічного працівника, 20,7 % хочуть перейти на інший рівень освіти, наприклад, у заклад професійної(професійно-технічної) освіти тощо.

6. Уплив реформи НУШ на освітні результати

(за відповідями вчителів)

Попри на п'ятирічний термін упровадження реформи НУШ, лише 13,7 % учителів вважають, що в їхніх учнів краще розвинуті soft skills (відповідальність, самоорганізація, комунікація, ставлення тощо). Саме формування цих навичок є одним з основних завдань реформування загальної середньої освіти. Крім того, відповідь 17,2 % респондентів «складно відповісти» може свідчити, що вчителі не розрізняють понять «soft skills» і «hard skills» або не впевнені в своїх знаннях з даного питання (рис. 34).

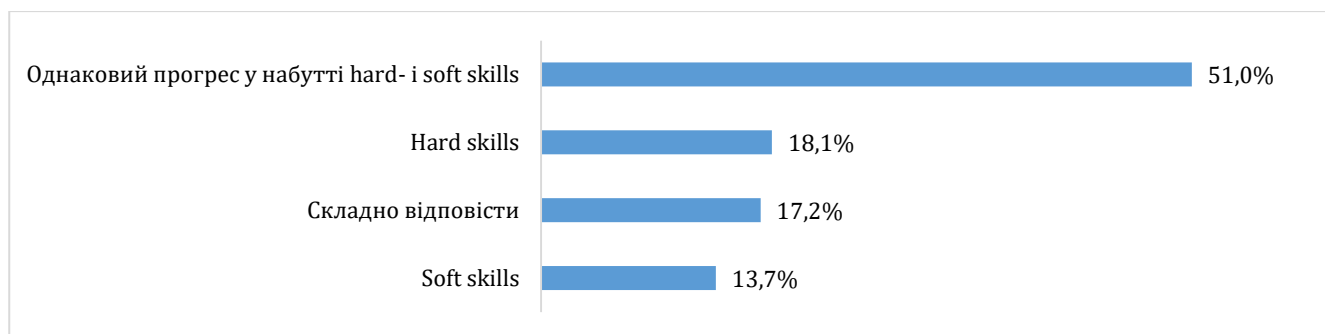

Рис. 34. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за навичками, які краще розвинуті в їхніх учнів, %

Побудовано авторами

Власний досвід з упровадження НУШ дозволив більшості вчителів визначитися з впливом реформи на формування в учнів ключових компетентностей та на оновлення організації освітньої діяльності в класі. Крім того, найбільше вчителів впевнені, що завдяки реформі учні набувають практичних умінь (39,1 %) та формують здатність до самооцінювання (37,1 %). У контексті оновлення організації освітньої діяльності в класі, НУШ, за відповідями вчителів, найбільше надає можливостей у формуванні індивідуальної стратегії навчання учня (35,7 %) та підтримці мотивації до навчання (35,2 %) (рис. 35).

Рис. 35. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за впливом реформи НУШ на учнів, %

Побудовано авторами

Таким чином, більше половини (51,0 %) учителів вважають, що в їхніх учнів спостерігається однаковий прогрес у набутті soft- і hard skills і лише 13,7 % – краще розвинуті soft skills. Найбільш актуальний вплив реформи НУШ відмічено (за відповідями вчителів) на набуття учнями практичних умінь (39,1 %), формування здатності до самооцінювання (37,1 %), на створення можливостей сформувати індивідуальну стратегію навчання учня (35,7 %) й підтримувати його мотивацію до навчання (35,2 %).

7. Фаховий рівень учителя. Підвищення кваліфікації

Найбільше вчителів (69,4 %) повністю підготовлені до викладання в Новій українській школі за професійною складовою «Організація класу». Окрім цього, більше половини вчителів також повністю готові розвивати в учнів критичне мислення (55,4 %), реалізувати компетентнісне (54,1 %) та диференційоване (51,2 %) навчання. Найменше вчителів (41,0 %) почуваються повністю впевненими у підготовленості до формування в учнів soft skills (рис. 36).

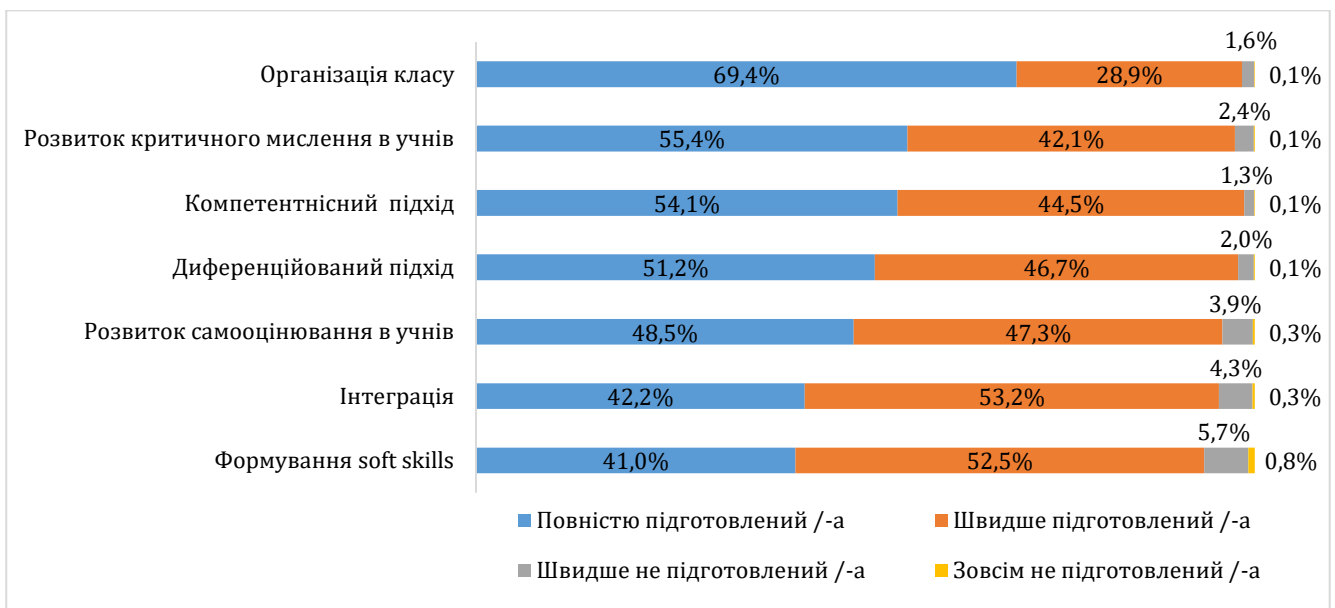

Рис. 36. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за ступенем підготовленості до викладання за наступними напрямками, %

Побудовано авторами

Першу позицію серед дидактичних підходів до організації навчання учнів продовжують займати розповідно-пояснювальні підходи, оскільки найбільше вчителів (72,6 %) відзначили, що до використання таких прийомів під час навчання вони підготовлені повністю. До застосування предметних прийомів, які формують hard skills, повністю підготовлена також значна частка вчителів (72,1 %). Прийоми організації освітньої діяльності учнів, які є складовими реформи НУШ, займають нижчі позиції за показником «повністю підготовлений». На останньому місці – прийоми формування soft skills, серед яких емпіричні (взаємозв'язки між об'єктами) (37,9 %) та дослідницькі (43,1 %) (рис. 37).

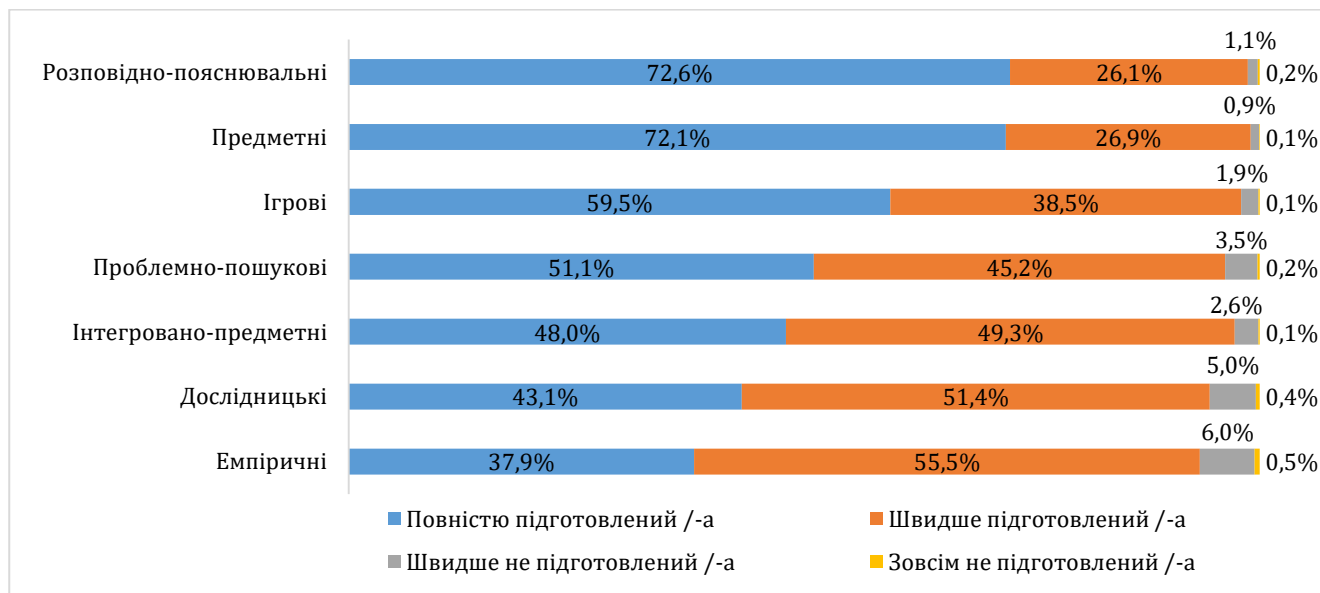

Рис. 37. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за ступенем підготовленості до використання під час навчання учнів наступних підходів, %

Побудовано авторами

Протягом останнього року майже половина вчителів (49,9 %) підвищували кваліфікацію, використовуючи можливість, передбачену НУШ, щодо власного вибору надавача таких послуг. А саме: ці педагоги користувалися як послугами обласного закладу післядипломної педагогічної освіти (ОППО), так і різноманітних освітніх платформ. Майже така ж кількість опитаних (47,6 %) обмежили свій вибір або послугами обласного закладу післядипломної педагогічної освіти, або освітніх платформ. Серед них зовсім незначна частка вчителів підвищують свій фаховий рівень на освітніх платформах (19,5 %). Поясненням цьому може бути тяжіння вчителів до традиційних форм підвищення кваліфікації або острах чи недовіра до нових суб'єктів надання освітніх послуг (рис. 38).

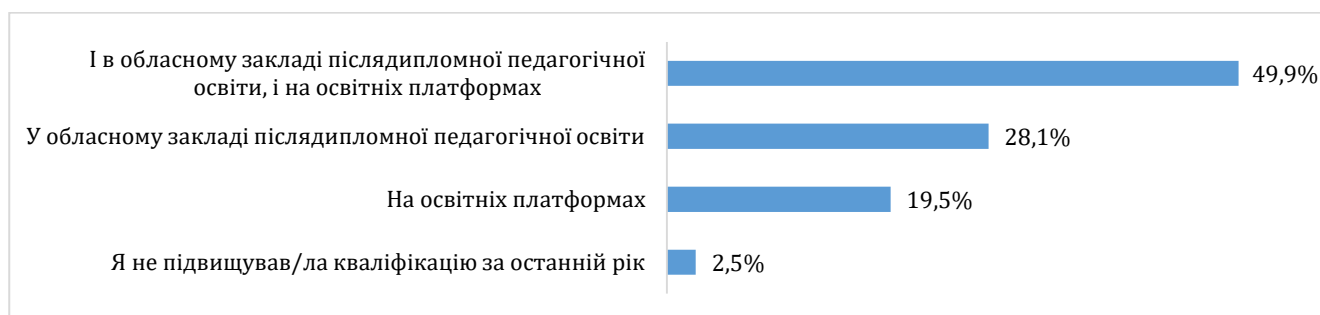

Рис. 38. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за місцем, де останнього року підвищували кваліфікацію, %

Побудовано авторами

Серед тих, хто для підвищення кваліфікації скористався послугами обласного закладу післядипломної педагогічної освіти, більшість як причину вибору відзначають високий фаховий рівень викладачів (70,4 %) та запропонований перелік навчальних програм (60,3 %) (рис. 39).

Рис. 39. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за причиною проходження підвищення кваліфікації в ІППО, %

Побудовано авторами

Серед тих, хто протягом останнього року підвищував кваліфікацію на освітніх платформах, більшість мотивацією для вибору зазначили відповідність тематики майстер-класів / тренінгів / семінарів (72,8 %) та методик подання навчальної інформації викладачами / спікерами їхнім потребам, запитам і можливостям (64,7 %) (рис. 40).

Рис. 40. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за причиною проходження підвищення кваліфікації на освітніх платформах, %

Побудовано авторами

Таким чином, більшість учителів повністю готові до викладання з використанням традиційних підходів: розповідно-пояснювальні (72,6 %),

предметні (72,1 %) тощо. Найкритичнішим для вчителів є невідповідність до формування soft skills (41,0 %) та впровадження інтеграції (42,2 %). Серед напрямів у викладанні найбільше вчителів обізнані з прийомами організації класу (69,4 %). Найменший ступінь готовності до використання емпіричних (37,9 %) та дослідницьких (43,1 %) підходів.

8. Ставлення вчителів до інноваційних процесів в українській освіті

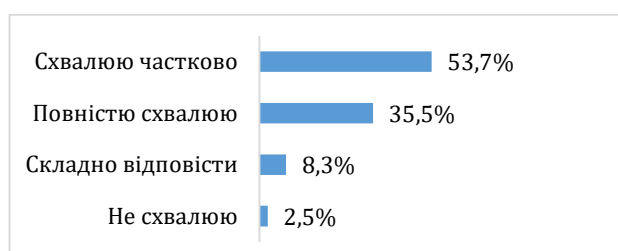

Рис. 41. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за ставленням до введення нового Державного стандарту базової середньої освіти, %

Побудовано авторами

Найбільше серед інновацій Нової української школи опитаним імпонує вчительська автономія (64,5 %) та принципи педагогіки партнерства (58,8 %) (рис. 42). Цифра (36,0 %) щодо схвалення нових стандартів освіти повністю корелює з цифрою (35,5 %) щодо схвалення нового Державного стандарту з попередньої діаграми. Тобто, можна вважати, що це одні й ті ж педагоги. Відносно невеликий відсоток учителів схвалює запровадження формуального оцінювання (38,7 %) та інтегрованих навчальних предметів (39,9 %). Останній показник пояснюють дані з рис. 36. Щодо формуального оцінювання, можемо припустити, що вчителі також недостатньо обізнані з методикою запровадження на практиці цієї інновації. Цю гіпотезу підтверджують дані з рис. 29, який демонструє значний відсоток (88,6 %) вчителів, які продовжують використовувати традиційну бальну шкалу оцінювання освітніх результатів учнів.

Більше третини (35,5 %) вчителів, які відповідали на запитання анкети, повністю схвалюють введення нового Державного стандарту базової середньої освіти (рис. 41). Це дає підстави наголосити на необхідності посилення роз'яснювальної інформаційної кампанії з цього питання.

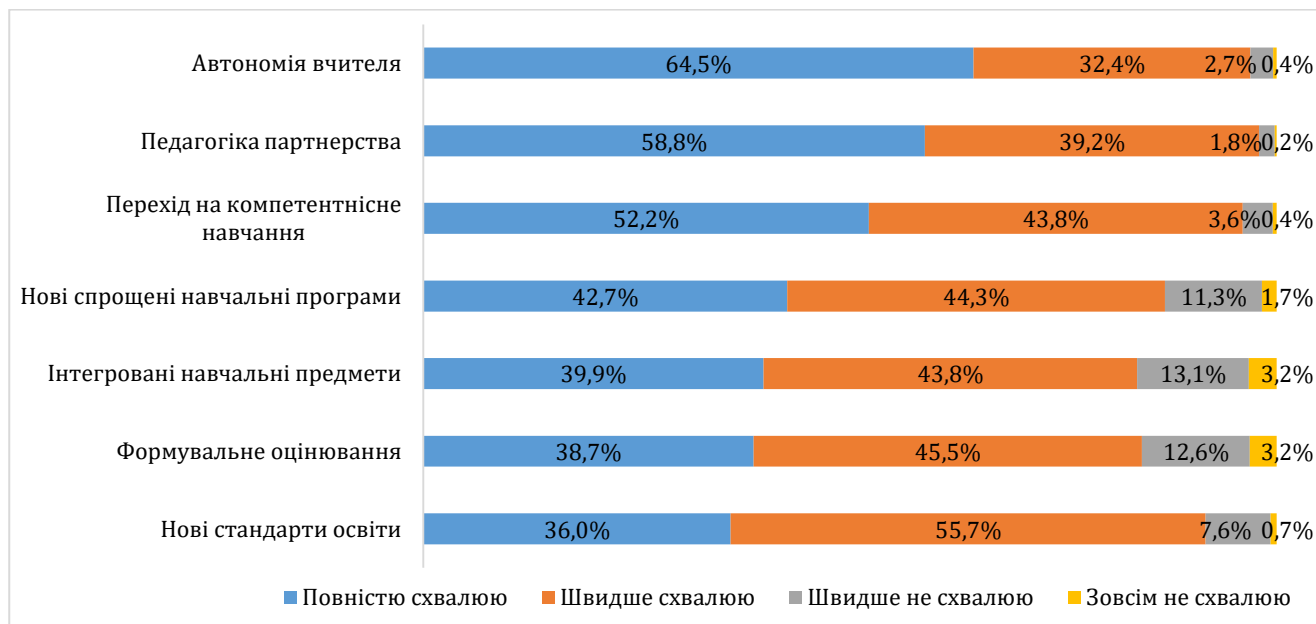

Рис. 42. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за ставленням до інновацій в сучасній українській освіті, %

Побудовано авторами

Таким чином, більшість учителів повністю (35,5 %) або частково (53,7 %) схвалюють новий Державний стандарт базової середньої освіти. Серед інновацій реформи НУШ більшість повністю схвалюють автономію вчителя (64,5 %), педагогіку партнерства (58,8 %) та перехід на компетентнісне навчання (52,2 %). Найменший відсоток педагогів повністю схвалює упровадження інтегрованих навчальних предметів (39,9 %) та формувального оцінювання (38,7 %).

9. Потреби й запити директора та вчителя ЗЗСО для успішної реалізації реформи НУШ

Психологічна підтримка учнів та вчителів – ті опції, які є найбільш доступними для реалізації в закладі загальної середньої освіти. Так вважає більшість директорів (73,5 % і 69,8 % відповідно). Найбільше труднощів у керівників шкіл виникає при створенні й організації роботи STEM-лабораторії /-й, оскільки лише 4,2 % респондентів зазначили, що не мають проблем з реалізацією даної позиції. Оновлення підходів до організації харчування також потребує додаткової уваги. Майже половина директорів (48,8 %) вказують на наявність труднощів по цій позиції (рис. 43).

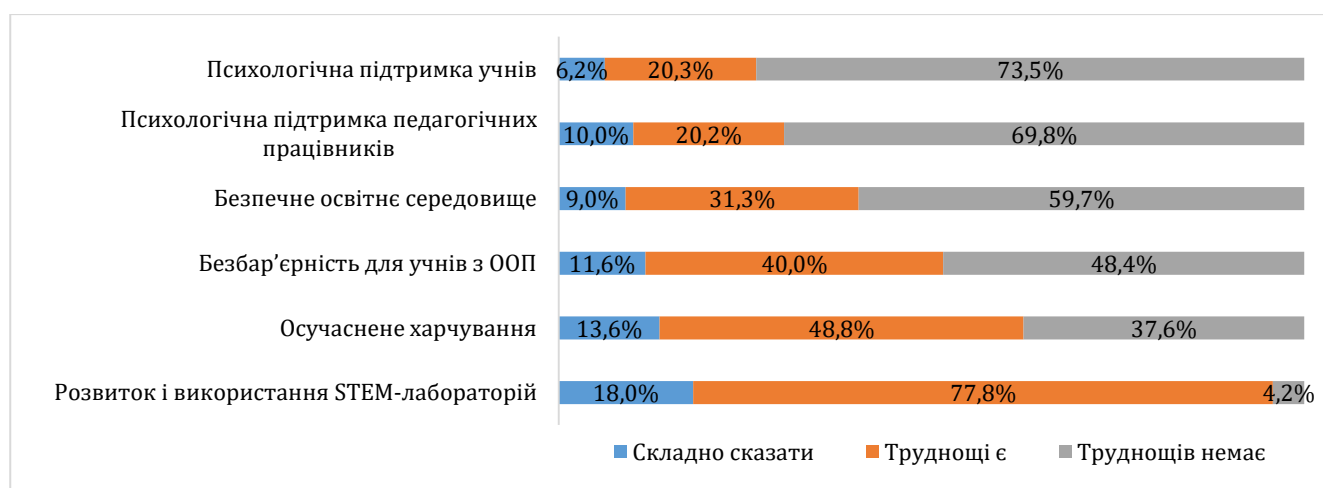

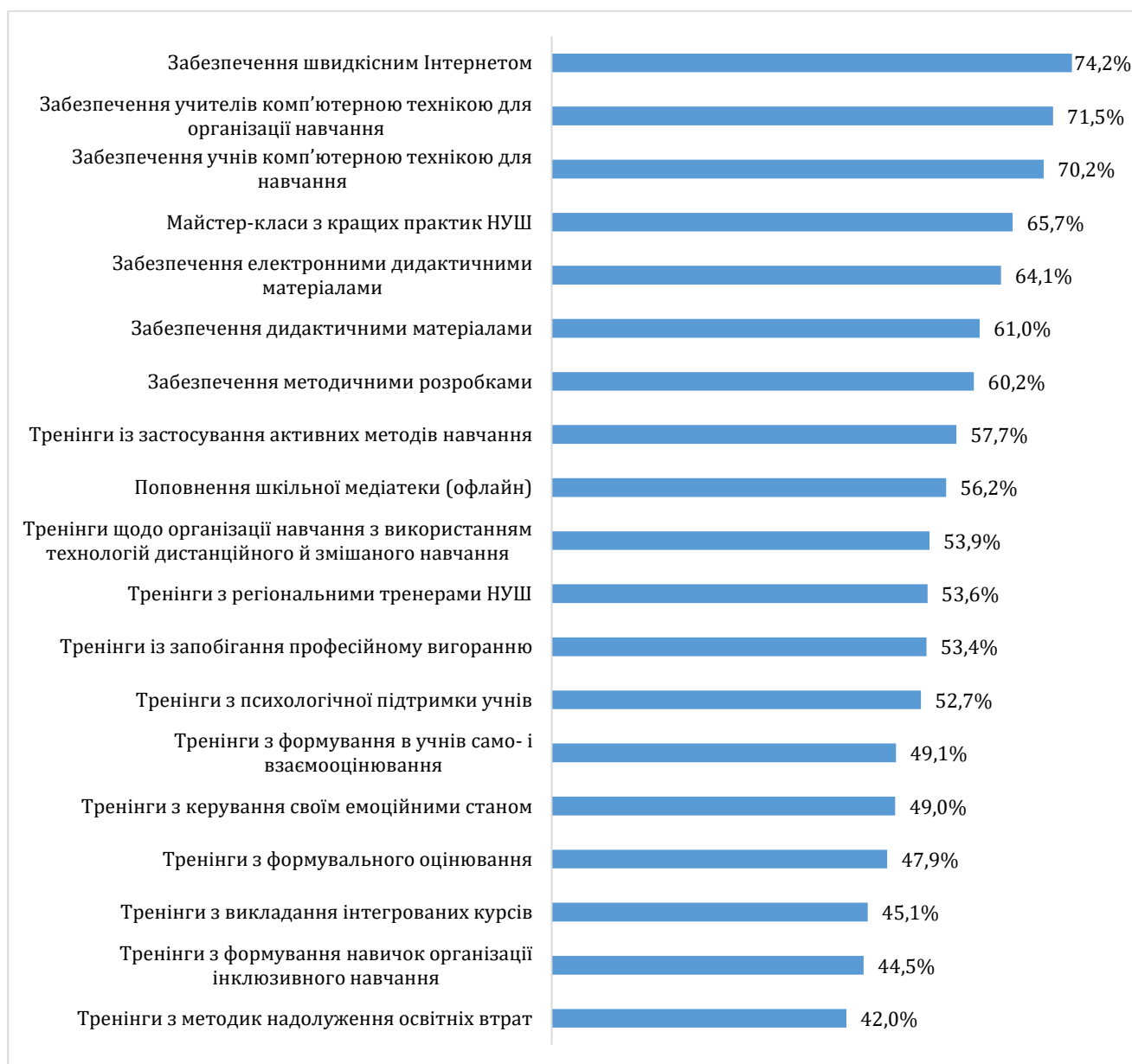
Рис. 43. Розподіл кількості учасників дослідження – директорів ЗЗСО за можливостями реалізації в закладі освіти заданих позицій, %

Побудовано авторами

Для вчителів психологічна підтримка учнів та керування своїм емоційним станом також не є пріоритетними позиціями для тренінгів. Серед дев'ятнадцяти позицій актуальних заходів для підвищення фахової майстерності, запропонованих в анкеті, на думку вчителів, вони займають 13 та 15 позиції. На перших позиціях залишаються забезпечення швидкісними інтернетом (74,2 %), забезпечення вчителів комп'ютерною технікою для організації навчання (71,5 %) та учнів комп'ютерною технікою для навчання (70,2 %). Також значна частка вчителів (65,7 %) воліла б взяти участь у майстер-класах з кращих практик НУШ тощо. Необхідність тренінгів з надолуження освітніх втрат учнів поки посідає останню позицію у

сформованому вчителями рейтингу актуальних потреб (рис. 44). Хоча, на думку дослідників, «просідання» рівня знань учнів, спричинене війною рф проти України, потребує практичної уваги шкільних педагогів.

Довідково: міжнародна спільнота майбутніх та молодих учителів відчуває аналогічні до наших учителів потреби з удосконалення процесу навчання учнів. А саме, респонденти дослідження Future-Ready Teaching на запитання «Як би ви використали в своїй школі грант у розмірі 100 000 доларів США?» виділили найважливіші інвестиційні пріоритети: покращити навчальний простір школи, придбати ще більше техніки в класи²¹.

²¹ Future-Ready Teaching. Nurturing tomorrow's educators. URL: <https://edudownloads.azureedge.net/msdownloads/Microsoft-Staff-2030-Infographic.pdf>

Рис. 44. Розподіл кількості учасників дослідження – вчителів 5-9 класів ЗЗСО за актуальністю заходів, необхідних для підвищення фахової майстерності (позиція «найбільш актуальні», %

Побудовано авторами

Таким чином, для директорів закладів загальної середньої освіти найактуальнішою на сьогодні є допомога в організації й забезпеченні STEM-лабораторії / -й, про що зазначили 77,8 % респондентів. Майже половина (48,8 %) керівників шкіл актуальним вважає осучаснення шкільного харчування. Для вчителів найбільш актуальним для підвищення фахової майстерності є забезпечення їх швидкісним інтернетом (74,2 %), комп'ютерною технікою для них (71,5 %) і їхніх учнів (70,2 %) та організація майстер-класів з кращих практик НУШ (65,7 %). Найменш актуальними для педагогів залишаються наразі тренінги з методик надолуження освітніх втрат (42,0 %).

Висновки

Рівень готовності педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти до реалізації Нової української школи – предмет дослідження, проведеного з лютого по жовтень 2023 року ДНУ «Інститут освітньої аналітики» на виконання Оперативного плану МОН України на 2023 рік (п. ОП МОН 2.3.2.4.).

У дослідженні застосовано кількісну концепцію, яка складається з технології Data Science, у рамках якої здійснено збір статистичних даних під час онлайн анкетування учасників освітнього процесу – директорів ЗЗСО (5 440 осіб) та вчителів 5-9 класів (48 518 осіб).

Інша технологія дослідження – Data Analytics – аналіз зібраних статистичних даних для отримання відповідей на поставлені у дослідженні запитання, узагальнення інформації та виявлення тенденцій щодо готовності педпрацівників до упровадження реформи НУШ. Для здійснення аналізу визначено показники / індикаторами, які дозволили сформувавши об'єктивну оцінку і охарактеризувати стан готовності педагога до впровадження складових реформи Нової української школи.

1. *Ставлення педагогічного працівника до своєї роботи.* Понад 77 % опитаних учителів планують продовжити педагогічну діяльність на своїй посаді мінімум у найближчі два роки. Натомість, серед тих, хто цього бажає звільнитися (4,5 %), третина (33,5 %) планує загалом полишити освітню сферу. У рейтингу причин такого рішення з великим відривом від інших вчителі називають маленьку зарплату (52,2 %). Наступними йдуть: відчуття вигорання в професії (26,5 %) та постійного стресу (24,8 %), бюрократія (необхідність оформлювати багато паперів) (24,0 %).

2. *Організація освітньої діяльності вчителя.* Майже 75,9 % вчителів вважають, що їхня роль полягає у формуванні в учнів критичного мислення, 75,1 % – навичок самостійного вирішення поставлених завдань, отже загалом, в розвитку компетентностей у особистості для успішної реалізації в житті. Таке професійне цілепокладання цілком корелює з положенням Нової

української школи щодо компетентнісного підходу в навчанні. Натомість, 52,5 % вчителів вважають, що вони мають формувати в учнів зацікавленість до навчання, яка і є запорукою успішної реалізації усіх представлених позицій в контексті реформування загальної середньої освіти.

Попри усвідомлення вчителями своєї ролі у формуванні компетентної особистості, більшість продовжують застосовувати в освітньому процесі предметні (76,2 %) та розповідно-пояснювальні (69,7 %) підходи, які унеможлиблюють формування компетентної сучасної особистості. На останні позиції рейтингу вчителі поставили постійне застосування ними дослідницьких (29,7 %) та емпіричних (взаємозв'язки між об'єктами) (33,2 %) дидактичних прийомів навчально-пізнавальної діяльності.

Для оцінювання успішності учнів більшість (88,6 %) учителів у базовій школі найчастіше застосовують бальне оцінювання. Прийом оціночного судження використовують лише 3,1 % педагогів. Саме ця форма оцінювання, відповідно до концепції НУШ, формує в учня можливість бачити свій навчальний прогрес і бажання вчитися.

Щодо питання організації навчання учнів з ООП (ЗЗСО з учнями з ООП – 71,5 %), то, за відповідями вчителів, маємо 69,4 % повного забезпечення і 7,8 % відсутності необхідних складових. Перші позиції по забезпеченості навчання учнів з ООП займають індивідуальні програми розвитку (92,6 %), психолого-педагогічний супровід (89,5 %) та індивідуальні навчальні плани (88,3 %). Серед потреб лідирує запит на власну (шкільну) команду психолого-педагогічного супроводу (16,8 %), потреба у засобах для організації корекційно-розвиткових занять (10,7 %) та облаштуванні архітектурної доступності закладу (9,6 %). Усі ці позиції реалізують принцип НУШ – доступність освіти для всіх категорій учнів.

У більшості закладів загальної середньої освіти (68,5 %), зберігся традиційний підхід до організації харчування, а саме: комплексні обіди. Харчування сплачують або громада чи місто (66,7 %), або батьки учнів (особи, які їх замінюють) (66,1 %). У майже половині шкіл (44,4 %) понад три

чверті учнів користуються шкільною їдальнею. Нагадаємо, що запит на якісне і здорове харчування є складовою реформи НУШ.

Вивчення питання організації STEM освіти встановило, що серед досліджуваних шкіл лише 5,1 % мають STEM-лабораторію/-і. Їх функціонування забезпечує державна субвенція (31,8 %) або допомога громади / міста (32,9 %). Ці лабораторії на 38,0 % забезпечені необхідним педагогічним персоналом і на 31,8 % обладнанням. Майже 85,4 % закладів вказали на брак коштів для створення таких лабораторій.

3. *Фаховий рівень учителя.* У рейтингу напрямів, за якими вчитель повністю підготовлений до навчання учнів, перше місце посіла позиція «організація класу», її обрали 69,4 % вчителів. Наступні позиції повної готовності вчителів: розвиток в учнів критичного мислення (55,4 %), реалізація компетентнісного (54,1 %) та диференційованого (51,2 %) навчання. Останнє місце рейтингу посіла повна підготовленість учителів до формування в учнів soft skills (41,0 %) як важливого складника реформи НУШ.

На першому місці серед дидактичних підходів, якими володіє вчитель, залишаються для 72,6 % розповідно-пояснювальні підходи. Другу позицію рейтингу займають предметні дидактичні підходи, які формують предметні компетентності (hard skills) (72,1 %). На останніх позиціях, як і в попередньому рейтингу, залишаються підходи, які формують надпредметні компетентності (soft skills): емпіричні (взаємозв'язки між об'єктами) (37,9 %) та дослідницькі (43,1 %). Принагідно зауважимо, що без акценту на формуванні в учнів soft skills неможливо повністю реалізувати зміст освіти, підготувати молоду людину до успішної адаптації і самореалізації в соціумі.

Для підвищення кваліфікації 78,0 % опитаних учителів останнього року користувалися послугами обласних закладів післядипломної педагогічної освіти і 69,4 % – послугами освітніх платформ. Натомість, серед них 49,9 % об'єднали обидві позиції. Незначна частка вчителів (19,5 %) підвищували свій фаховий рівень на освітніх платформах, що можна

пояснити прихильністю педагогів до традиційних форм чи недовірою вчителів до відносно нових суб'єктів надання освітніх послуг з підвищення фахового рівня. Обираючи ОІППО, 70,4 % вчителів керувалися впевненістю у високому фаховому рівні викладачів установи, 60,3 % – корисністю для них навчальних програм. Освітні платформи обирали за принципом відповідності тематики майстер-класів / тренінгів / семінарів (72,8 %) та методик подання навчальної інформації викладачами / спікерами їхнім потребам, запитам і можливостям (64,7 %).

4. *Ставлення вчителя до реформи НУШ.* Лише 35,5 % опитаних учителів повністю схвалюють уведення нового Державного стандарту базової середньої освіти, що може бути наслідком неготовності до викладання за певними позиціями НУШ (висвітлено в попередніх абзацах). Це дає підстави наголосити на необхідності організації навчання вчителів базової школи щодо особливостей викладання в НУШ та посиленні роз'яснювальної інформаційної кампанії з цього питання.

У рейтингу інновацій НУШ, які повністю схвалюють учителі, учительська автономія (64,5 %) та педагогіка партнерства (58,8 %). Лише 36,0 % учителів схвалюють нові стандарти освіти, 38,7 % – упровадження формувального оцінювання та інтегрованих навчальних предметів (39,9 %). Можемо припустити, що вчителі, поставивши в кінці рейтингу позиції, які складають основу реформи НУШ, також недостатньо обізнані щодо нових державних стандартів та зі шляхами реалізації цих інновацій.

5. *Потреби вчителя для успішної реалізації реформи НУШ.* Побудований учителями рейтинг актуальних для впровадження реформи потреб очолюють забезпечення швидкісними інтернетом (74,2 %), учителів комп'ютерною технікою для організації навчання (71,5 %), учнів комп'ютерною технікою для навчання (70,2 %). Крім того, 65,7 % учителів хотіли б взяти участь у майстер-класах з кращих практик НУШ. На останньому місці рейтингу залишається необхідність тренінгів з надолуження освітніх втрат учнів (42,0 %). Дані підтверджують попередні

висновки: учитель базової школи потребує навчання, особливо в контексті упровадження інновацій, зумовлених реформою НУШ.

Відповіді директора ЗЗСО демонструють більш стратегічне бачення результатів реалізації реформи НУШ в контексті формування в учня вмінь вирішувати в комплексі будь-які життєві виклики. Перше місце серед проблем, які необхідно вирішити для успішного упровадження НУШ, на думку керівників шкіл, посіло створення і функціонування STEM-лабораторії/-й (77,8 %) як осередку групової організації класу для інтегрованого розв'язання поставлених питань. Осучаснення підходів до організації харчування є проблемою для 48,8 % директорів.

Психологічна підтримка вчителів та учнів в рейтингах директора школи й учителів розмістилася на останніх позиціях: у директорів – це 5 і 6 позиції серед шести, у вчителів – 13 і 15 позиції серед дев'ятнадцяти. Разом з тим педагоги, які планують залишити професію, серед причин назвали відчуття вигорання в професії (26,5 %) та постійного стресу (24,8 %). Припускаємо, що педагогічні працівники не повною мірою усвідомлюють важливість психологічного комфорту учасників освітнього процесу, або свідомо ігнорують цю проблему. Отже, це питання має бути додатково досліджене, наприклад, у формі фокус-групових інтерв'ю з використанням нарративного аналізу.

6. *Уплив реформи НУШ на освітні результати. Soft skills* (відповідальність, самоорганізація, комунікація, ставлення тощо) – навички, формування яких є основним завданням реформування загальної середньої освіти. Наразі лише 13,7 % вчителів вважають, що в їхніх учнів такі навички краще розвинуті, ніж Hard skills. 17,2 % не змогли визначити, які навички краще розвинуті в їхніх учнів. Допустимо, що вчителі не розрізняють понять «Soft skills» і «Hard skills» або не впевнені в своїх знаннях з даного питання. Натомість найбільше вчителів впевнені, що завдяки реформі учні набувають практичних умінь (39,1 %) та формують здатність до самооцінювання

(37,1 %). НУШ надає можливості сформувати індивідуальну стратегію навчання учня (35,7 %) та підтримує мотивацію до навчання (35,2 %).